

Stockholm-syndromet

Psykologi, 1. modul

RUC, ES06

Vejleder: Thomas Johansson

Gruppe nr. 120:

Anne Kirstine Grønne

Cathrina Krogsgaard Andersen

Claus G. Tandrup

Jan Borg

Antal tegn inkl. mellemrum: 121.909 tegn

Antal normalsider: 50 normalsider

INDLEDNING	3
PROBLEMFELT	3
PROBLEMFÖRMLERING	4
METODE	5
AFGRÆNSNING	6
TEORETISKE OVERVEJELSER	7
TEORI	11
IDENTITET	11
ISOLATION	13
IDENTIFICERING	14
SYMPATI	15
GRUPPEDANNELSER.....	16
GRUPPEADFÆRD.....	18
ANALYSEMODEL	20
1. HVERDAGSMØNSTRET BRYDES, OG GIDSLETS ONTOLOGISKE SIKKERHED TRUES	21
2. GIDSLET OPLEVER ISOLATION FRA OMVERDENEN OG EVT. FRA ENHVER SOCIAL KONTAKT	22
3. GIDSLET BEGYNDER AT IDENTIFICERE SIG MED GIDSELTAGEREN/GIDSELTAGERNE	22
4. GIDSLET FØLER SYMPATI MED GIDSELTAGEREN/GIDSELTAGERNE	22
5. GIDSLET BEGYNDER AT FØLE TILHØRSFORHOLD TIL GIDSELTAGERGRUPPEN OG BLIVER MULIGVIS GRADVIST ACCEPTERET OG INDLEMMET I GRUPPEN.....	23
6. GIDSLET KAN TIL SIDST INDGÅ I DEN ADFÆRD OG DE HANDLINGER, GIDSELTAGERNE FORETAGER SIG.....	23
OPSUMMERING	24
BESKRIVELSE AF SAGEN OM PATRICIA HEARST	25
ANALYTISK ANVENDELSE AF MODEL PÅ CASEN	28
1. HVERDAGSMØNSTRET BRYDES OG GIDSLETS ONTOLOGISKE SIKKERHED TRUES	28
2. GIDSLET OPLEVER ISOLATION FRA OMVERDENEN OG EVT. FRA ENHVER SOCIAL KONTAKT	29
3. GIDSLET BEGYNDER AT IDENTIFICERE SIG MED GIDSELTAGEREN/GIDSELTAGERNE	31
4. GIDSLET FØLER SYMPATI MED GIDSELTAGEREN/GIDSELTAGERNE	34
5. GIDSLET BEGYNDER AT FØLE TILHØRSFORHOLD TIL GIDSELTAGERGRUPPEN OG BLIVER MULIGVIS GRADVIST ACCEPTERET OG INDLEMMET I GRUPPEN.....	35
6. GIDSLET KAN TIL SIDST INDGÅ I DEN ADFÆRD OG DE HANDLINGER, GIDSELTAGERNE FORETAGER SIG.....	37
KONKLUSION PÅ ANALYSEN	39
EVALUERING AF ANALYSEMODEL	41
INDDRAGELSE AF ANDEN TEORI	41
FORSLAG TIL EN REVIDERET ANALYSEMODEL	46
UDDYBENDE FORKLARING	46
OPSUMMERING	47
KONKLUSION	49
METODISKE REFLEKSIONER	51
KILDEKRITIK	52
PERSPEKTIVERING	53
LITTERATURLISTE	55
BILAG 1- OVERSIGT OVER GIDSELFÖRLÖBET	58
BILAG 2 - BESKRIVELSE AF MEDLEMMERNE AF DEN SYMBIONESISKE BEFRIELSESHÆR (SLA) ..	60

Indledning

For nyligt dukkede den 18-årige pige, Natascha Kampusch, op efter at have været fanget i otte år. Efterfølgende kom det frem, at pigen formentligt skulle have undladt flugtforsøg, selvom mulighederne kan have været til stede. Samtidig udtalte hun sig positivt om sin bortfører, og medierne meldte, at hun var under indflydelse af Stockholm-syndromet, hvor bortførte får sympati for deres bortfører (Politiken, 28. aug. 2006). Det er prædikatet for den identificering og sympati, som gidsler kan opleve med deres gidseltagere - som gavmilde, medmenneskelige og direkte beundringsværdige mennesker.

Sagen om Natascha Kampusch er ikke et enkeltstående særtilfælde, hvor gidslet udvikler sympati for sin gidseltager. Der findes adskillige eksempler på andre lignende tilfælde, om end omstændighederne er vidt forskellige.

Vi finder dette fænomen interessant, da det umiddelbart virker absurd, at et gidsel udvikler sympati for sin gidseltager, og vi ønsker derfor at undersøge de psykologiske mekanismer hos individet, som gør det muligt at udvikle Stockholm-syndromet.

Det meste litteratur, vi har fundet om Stockholm-syndromet, forsøger psykologisk at forklare, hvad der sker med individet og, hvordan det deraf handler, men det forklarer ikke i dybden, hvorfor dette sker eller, hvilke psykologiske mekanismer hos individet, der påvirker en udvikling af Stockholm-syndromet.

Problemfelt

Før vi forklarer præcis, hvordan vi har tænkt os at gribe dette emne an, vil vi først komme med en kort definition af Stockholm-syndromet og, hvad begrebet indebærer. Oxford English Dictionary definerer Stockholm-syndromet således: *"Syndromet består af et positivt bånd mellem gidsel og gidseltager, samt følelser af mistro eller fjendtlighed fra gidslets side mod autoriteterne."* (Egen oversættelse fra Oxford English Dictionary, "Stockholm syndrome"). Fænomenet har fået sit navn efter et bankrøveri i Stockholm i 1973, som udviklede sig til en seks dage lang gidseltagning, hvor gidslerne udviste stor støtte til gidseltagerne både under og efter affæren. Stockholm-syndromet kaldes også Hostage Identification Syndrome (Giebels m.fl., 2005), men vi vælger i projektet at bruge betegnelsen Stockholm-syndrom.

Stockholm-syndromet menes ifølge psykologi professor Speckhard at opstå, når gidseltagere afholder sig fra overvejende voldelig adfærd, og samtidig har haft længerevarende personlig kontakt med deres gidsel. Det er muligvis en automatisk, måske ikke bevidst, emotionel respons til en

situation, hvor død ses som en sandsynlig afslutning på gidseltagningen, eller det kan ses som en aktivering af tilknyttende adfærd under trussel. Denne tilknytning til gidseltager sker altså både som resultat af en dødstrussel og af den potentielle beskyttelse, som gidslet opfatter ligger inden for gidseltagerens kontrol (Speckhard m.fl., 2004). Det bånd, som udvikles med gidseltager, viser sig ved, at gidsler ofte optræder beskyttende/forsvarende til fordel for deres gidseltager. Mens der er sympati og positiv tilknytning til gidseltageren, kan der udvises mistillid og endda fjendtlighed mod de autoriteter, som forhandler for gidslets liv (Speckhard m.fl., 2004).

Vi ønsker primært at få en større forståelse for selve Stockholm-syndromet, og vi vil derfor udvikle en model, som grundigt kan forklare de forskellige psykologiske faser, som optræder hos et gidsel, der er under påvirkning af syndromet. Dette ønsker vi at gøre gennem en analyse af en gidseltagning.

Som case har vi valgt at tage udgangspunkt i Patricia Hearst sagen, som er en af de mest berømte og mest veldokumenterede eksempler på Stockholm-syndromet. Selvom det er et af de mest berømte eksempler på Stockholm-syndromet, sker det ofte, at journalister og forskere beskriver årsagen til hendes handlinger som en forsvarsmekanisme, eller fordi hun ikke havde noget valg (Kuschel og Zand, 2004). Vi anser ikke denne forklaring for fyldestgørende, og ønsker derfor at finde en grundigere forklaring på, hvordan og hvorfor et individ kan reagere, som Patricia Hearst gjorde. Vi stiller derfor følgende problemstilling op som vi vil forsøge at besvare så grundigt som muligt, inden for vores givne tids- og pladsramme:

Problemformulering

- Er det muligt at sammensætte en analysemodel, der kan forklare psykiske processer, som individer under indflydelse af Stockholm-syndromet gennemgår?
- Kan denne analysemodel anvendes på sagen om Patricia Hearst for at forklare nogle af de psykiske processer, som hun gennemgik i sit fangenskab?
- Kan vi på baggrund af denne analyse skabe et bedre grundlag for en model som i højere grad kan forklare de psykiske processer, som gidsler gennemgår under udviklingen af Stockholm-syndromet?

Metode

Vi vil via en analysemodel anvende forskellige teoretiske fragmenter som analytiske redskaber, til at kaste lys over de relevante psykologiske processer, et gidsel gennemgår i en gidseltagningsituation. Vi konstruerer en analysemodel som en teoretisk tilgang, da det f.eks. ikke ville være muligt at lave en grundig metaanalyse, da vi ikke har fundet nok videnskabeligt undersøgte eksempler på syndromet til, at en metaanalyse kan give generelle resultater. Samtidig er semesterets fokus ”psykologien som videnskab”, derfor afgrænser vi os fra selv at foretage empiriske undersøgelser. Dette er altså grunden til, at vi vil opbygge en model over Stockholm-syndromet ud fra diverse teorier og teorifragmenter. Den teoretiske model vil vi afprøve på en case for at se, om og hvordan denne teoretiske opbygning kan anvendes i praksis.

For at løse denne opgave vil vi identificere, undersøge og inddrage relevante psykologiske processer ud fra inspiration fra forskellige cases og analyser, som tilsammen kan hjælpe os til at sammensætte en teori om disse processer. Denne viden skal samles i en analysemodel som potentielt set også kan anvendes på andre cases. Dog vil vi i projektet ikke anvende denne model på flere cases. Vi vil kun beskæftige os med en enkelt case for at komme i dybden med denne. Analysemodellen skal beskrive procesrækken, som et gidsel under indflydelse af Stockholm-syndromet gennemgår. Denne models anvendelse vil med andre ord gøre os i stand til at forstå Stockholm-syndromet bedre.

Vi bliver dog nødt til at opbygge vores model, før vi kan anvende den på casen. Når vi anvender modellen på casen vil det muligvis vise sig, at nogle antagelser var upræcise eller decideret forkerte, eller måske mangler modellen at tage højde for hidtil oversete aspekter. Derfor vil vi prøve at forbedre analysemodellen, så den kan tage højde for disse oversete aspekter og fejl, og dermed blive mere anvendelig. Vi vil altså, ud fra analysemodellens anvendelse på casen, evaluere vores analysemodel med henblik på at skabe et forslag til en *bedre* analysemodel. En bedre anvendelig analysemodel vil give os mere viden omkring de underliggende psykologiske processer, som vi i første omgang startede med at ville undersøge.

Med andre ord vil vi strukturere projektet således:

Teori udvælges og beskrives → Analysemodel skabes af det mest relevante teori → Analysemodellen testes på den udvalgte case → Vurdering af analysemodellens anvendelighed → Forslag til en ny og forbedret analysemodel → Konklusion

Afgrænsning

Vi vil ikke prøve at diagnosticere om et gidsel er ramt af Stockholm-syndromet. Vi vil blot prøve at beskrive de psykiske processer, som vi antager et gidsel gennemgår i en gidselsituation, hvor gidslet udvikler et positivt bånd med gidseltageren. Derfor forsøger vi at give en mulig psykologisk forklaringsmodel til fænomenet. Vores interesse ligger derfor ikke i at vurdere samt diskutere fænomenet som en social konstruktion.

Vi vil i projektet ikke vurdere om udvikling af Stockholm-syndromet udelukkende er et resultat af den givne gidselsituation, eller om individet på forhånd skal befinde sig i en bestemt livssituation for, at Stockholm-syndromet forekommer.

Samtidig skal det nævnes, at vi med teorien ikke forsøger at give en komplet forståelse af de nævnte begreber og teorier men, at fokus her er på de begreber, som har relevans for psykologiske effekter ved Stockholm-syndromet. Vi har samtidig fravalgt et sæt af andre mulige begreber, som kunne have været interessante i en undersøgelse af Stockholm-syndromet, f.eks. Post Traumatic Stress Disorder, som dog fravælges, da vi ikke ønsker at inddrage eftervirkningerne af et gidselophold.

Vi er klar over, at dette begrænser mulige forklaringsmodeller for individets handlinger og muligvis bevirker, at opgavens konklusion ville have fået et andet udfald, havde disse begreber været inkluderet. Ikke desto mindre antager gruppen, at nogle af de mest centrale begreber er blevet valgt til analysen, hvilket samtidigt gør os i stand til at fokusere på de psykiske reaktioner under selve gidseltagningen og ikke på eftervirkningerne.

Der findes adskillige interessante eksempler på Stockholm-syndromet, men vi har haft svært ved at finde tilstrækkeligt og troværdigt materiale om andre cases. Vi vil derfor kun beskæftige os med sagen om Patricia Hearst, hvor vi har været igennem en større sorteringsproces, for at undgå utroværdige kilder.

Teoretiske overvejelser

Vi vil nu inddrage forskellige teoretikers mest relevante analyser og meninger, for at få skabt et overblik over området, som vil gøre os i stand til at udvælge hvilken teori vi skal inddrage i vores egen model.

Forskere (Speckhard m.fl.) har fundet frem til at et fangeskab begynder med en periode af umiddelbar chok, sammen med ekstrem frygt og urolighed, efterfulgt af en fase som er karakteriseret af udadvendt accept af gidseltagerens kontrol, hvorefter den interne tilstand af ekstrem frygt gradvist bliver udskiftet med en fase af tilpasning hvor fanger som regel følger forskellige slags overlevelsesstrategier. Forskerne definerer også en terror-gidseltagning, som bestående af pludselig tab af kontrol, hjælpeløshed, total tab af kendte rutiner og forhold, umiddelbar trussel på livet, og den psykologiske forvandling af gidseltageren som terrorist til en almægtig beskytter mod opfattet fare fra autoriteterne (Speckhard m.fl., 2005, s. 141).

Når en gidseltagning foregår, kan det enten være en belejring eller en kidnapning. I en kidnapning er gidslets placering ukendt af familie og myndigheder, og i en belejring er stedet kendt, og som regel omringet af politiet. Fælles for begge situationer er, at gidslet kan opleve en identitetskrise, allerede fra starten af gidseltagningen. Nogle forskere mener at gidslers sociale identitet hænger sammen med positive følelser, og derfor udfordres identiteten ved de ekstremt negative følelser der indgår i en gidseltagning. Et eksempel på dette kan ses i en række interviews med tidligere gidsler, hvor en af dem udtalte: *"Now and then, it is important to think of who you actually are; you tend to forget because you lack interaction with family and friends"* (Giebels m.fl., 2005, 246). Derudover fører dette i følge Giebels og andre (Speckhard m.fl.), til tab af normale rutiner, samt udvikling af nye. Denne udvikling og udfordring af identiteten begynder lige fra starten af gidseltagningen, og fortsættes med at udvikle sig gennem resten af gidseltagningen. Den grundlæggende isolation af gidslet fra omverdenen er heller ikke uden komplikationer. Adskillige forskere (Gachnochki og Skurnik, 1992, Speckhard m.fl., 2005, Giebels m.fl., 2005) mener at gidslets isolation er en afgørende faktor (i både gidseltagninger og belejringer) for gidslers udvikling af Stockholm-syndromet, bl.a. pga. at gidslet kan miste tidsfornemmelsen, og føle sig alene og hjælpeløs. *"The abrupt isolation from anyone and anything may result in feelings of aloneness and desolation, of being 'cut off of the world'"* (Giebels m.fl., 2005, s. 242). Hvis der er flere gidsler, bliver de som regel forbudt at kommunikere med hinanden.

For at Stockholm-syndromet i første omgang kan opstå, er flere forskellige kilder enige om at gidseltageren skal undgå at udvise ekstrem/unødvendig voldelig adfærd, og samtidig udvise en

slags venlighed, f.eks. ved ikke at udføre visse trusler, eller ved at give simple rettigheder til gidslet (Giebels m.fl. 2005, s. 247). Desuden mener nogle (Gachnochki og Skurnik, 1992) at syndromet oftere opstår hvis bortføreren er ung, og gidslet påvirkeligt samt kvinde. Gidseltagere vil være gidslets eneste synlige model for opførsel, samt alt kommunikation med gidseltageren, som gidslet er totalt afhængig af, vil skabe identificering med gidseltageren. Gidslet gennemgår et psykologisk eksperiment, som kan resultere i gidslets død. For at håndtere dette, udvikler mange i følge Speckhard m.fl. en underbevidst strategi: *”To identify with the aggressor which can help them to cope with the distress of sitting silent; and being passive for long stretches of time* (Speckhard m.fl. 2005, s. 149).

Desuden betragter gidsler sjældent deres gidseltagere som ’monstrøse’ – faktisk kan de se gidseltageren som et offer for situationen (Giebels m.fl., 2005). Dette bekræftes også i gidseltagningen i Moskvas teater i 2002. I interviews udviste nogle eks-gidsler senere hen sympati for gidseltagerne, da de blev slået ihjel under politiets angreb: *”I felt very sorry that they were all killed. The young one she never took a baby in her hands, ever”* (Speckhard m.fl., 2005, s. 148). En eller flere gidsler kan begynde at udvise sympati og positive følelser mod deres tilfangetagere, i troen på at gidseltagerne ikke er så slemme endda, og at de ikke vil gøre gidslerne fortræd (Fuselier, 1999).

Desuden kan gidslerne føle en vis generel tilknytning og fællesskabsfølelse med gidslerne, da de på en måde alle er i samme situation. I ovennævnte gidseltagning begyndte gidslerne så småt at droppe fordommene, og lede efter ligheder mellem dem selv og terroristerne, f.eks. spurgte de til gidseltagernes børn og fødeby. (Speckhard m.fl., 2005). Normalt vil tilstedeværelsen af flere gidsler formindske chancen for at gidslerne identificerer sig med gidseltagerne, de vil i stedet identificere sig med hinanden. For at understrege dette bånd med gidseltagernes gruppe, kommer her diverse udpluk af citater fra gidslerne:

”He had cigarettes from the bar and invited whoever needed to smoke. I was not afraid of him at all” (Speckhard m.fl., 2005, s. 151).

”They told us about beautiful things in their country and that we can go to each other like guests” (Speckhard m.fl., 2005, s. 151).

På baggrund af at have læst og gransket ovenstående med mere, identificerer vi specifikke strukturer, processer og følelser, som vi i gruppen mener, må være under påvirkning hos et individ, der er under indflydelse af Stockholm-syndromet. Relevant teori om de nævnte områder, vurderer

vi er identitet, isolation, identificering, sympati, gruppedannelse og gruppeadfærd. Teorien skal bruges til at danne en dybere forståelse for de forskellige processer ved Stockholm-syndromet.

Vi er opmærksomme på, at de forskellige begreber, vi anvender, ikke kan sammenlignes med hinanden, da de er grundlæggende forskellige, men vi antager at de har en forbindelse til hinanden og det er derfor vigtigt at inddrage dem for at få et samlet billede. Begrebet identitet dækker over en indre psykisk struktur, hvor isolation er en tilstand, mens identificering er en proces. Sympati er én følelse ud af mange, hvor vi har valgt netop denne, da vi antager, at det er en af de mest centrale følelser for et individ, der har udviklet Stockholm-syndromet, og til sidst gruppedannelser samt gruppeadfærd som er interpersonelle processer.

For at beskrive begrebet identitet har vi valgt at anvende Erik Erikson og Anthony Giddens. Erikson er en af de teoretikere, som har beskæftiget sig mest med identitet ud fra et socialpsykologisk perspektiv. Eriksons teorier er funderet i Freuds psykoanalyse, men mens Freud bl.a. har udgangspunkt i, hvordan barnet formes i det nære miljø, tager Erikson også samfundet med i sin betragtning. Det er netop dette aspekt, som gør ham anvendelig i vores projekt, da vi ikke beskæftiger os med individets barndom og de nære relationer, såsom familiens betydning for individets identitetsskabelsesproces (Bruun Pedersen, 1986, s. 43). Derfor er vores udgangspunkt for forståelsen af identitet blevet dannet på grundlag af Eriksons teorier.

Giddens vælges for at få kontinuitet indenfor afsnittet om identitet, og fordi Giddens primært er samfundsorienteret, hvilket vi i gruppen finder givtigt i et projekt omhandlende Stockholm-syndromet, som vi anser som en avanceret social proces. Den udvalgte teori indenfor Giddens' teoriramme er videreudviklet fra Erikson. Derfor finder vi Giddens relevant, idet han specificerer Eriksons begreb om fundamental tillid.

Til gennemgang af identificering bruges en socialpsykologisk indgangsvinkel. Dette gøres for at inddrage den påvirkning og indflydelse, der er i de mellem menneskelige relationer, hvilket giver en forståelse af relationernes betydning for identificeringsprocessen.

Indenfor begrebet sympati fandt vi det svært at finde teoretikere, som udelukkende beskæftigede sig med sympati. De fleste teoretikere vi undersøgte beskæftiger sig kun perifert med emnet. Vi fandt dog Lauren Wispé, som gik i detaljer med de psykiske processer og følelser vedrørende sympati. Derudover havde Wispé også en tilgang til og en definition på sympati, som var anvendelig i vores projekt. Grupperelationer og gruppeadfærd er et område, hvor vi hovedsageligt har anvendt den australske psykolog Joseph P. Forgas. Han er valgt, da han i sin bog håndterer dette område på en

omfattende og relevant måde. Han beskriver, hvordan mennesker interagerer, hvordan relationer opstår, hvordan grupper dannes og grundlag for gruppedannelse, samt handlinger og adfærd i grupper.

Teori

De forskellige teorier og deres fokus er valgt med henblik på, hvad der er relevant i forhold til Stockholm-syndromet.

Identitet

Som beskrevet ovenfor vil vi til at begynde med redegøre for begrebet identitet, da vi antager, at en af de første ting, som påvirker individet i en gidselsituation, er, at det bliver taget ud af sine faste hverdagsmønstre og, at identiteten i en eller anden forstand trues.

Eriksons teorier er funderet i Freuds psykoanalyse. Erikson tager i højere grad end Freud højde for individets påvirkninger udenfor de nære relationer. Han beskæftiger sig med, hvordan identiteten formes af både det biologiske forløb og det samfundsmæssige forløb (Bruun Pedersen, 1986, s. 44-45). Vi vil ikke gå nærmere ind i vekselvirkningen mellem det biologiske forløb og det samfundsmæssige forløb, da det er en udvikling, som påvirker individet gennem hele livet. Men netop det, at Erikson tager samfundet med i betragtning, gør ham relevant for vores problemstilling. Identiteten udvikles gennem hele livet, dog mest i barndommen og ungdomsårene ifølge Erikson.

Erikson beskæftiger sig med forskellige udviklingsfaser, og det er i puberteten, at individet udvikler en følelse af identitet, at der er sammenhæng mellem tanker, følelser og handlinger (Bruun Pedersen, 1986, s. 58).

For at et individ kan have følelsen af indre identitet, er det en nødvendighed, at der er en følelse af kontinuitet i individets liv. Fortidens oplevelser og, hvordan de har påvirket individet og, hvad personen forventer i fremtiden, giver en form for helhed idet, at personen kan se sig selv i fortiden og i fremtiden som den samme person. Identitetsfølelse indebærer også, at der er en vis grad af overensstemmelse mellem, hvordan individet ser sig selv og, hvordan det antager, det bliver set af andre (Erikson, 1992, s. 83).

Der er stæk sammenhæng mellem identificering og identitet, da alle de forskellige identificeringsmodeller, som individet har haft, er en del af det, som skaber individets identitet, men der er naturligvis mere til et individs identitet end tidligere identificeringsmodeller. Det kan betragtes sådan, at når identificeringsmodellerne ikke længere er fyldestgørende nok, begynder identitetsdannelsen (Erikson, 1992, s. 151-152). Dermed ikke sagt, at individet ikke gennem hele livet identificerer sig med andre, identificeringerne er blot ikke nær så betydningsfulde i individets voksne liv, som de er i barndommen.

Erikson opererer med begrebet fundamental tillid, som er *"Den ontologiske kilde til tro og håb..."* (Erikson, 1992, s. 79) eller med andre ord; den helhed som barnet begynder at skabe mellem dets indre og ydre verden. Der er to modsætninger; den fundamentale tillid og den fundamentale mistillid, hvor tilliden er den helhed, som barnet kan se sig selv i, mens den fundamentale mistillid er når, der er for mange elementer, som ikke kan integreres i en helhed (Erikson, 1992, s. 79). Denne fundamentale tillid udspringer af barnets tidligste erfaringer, og giver sig til udtryk i en fundamental tillid til omverdenens kontinuitet. Anthony Giddens opererer med termen ontologisk sikkerhed, som er en afart af fundamental sikkerhed (Giddens, 2004, s. 52-54). Forskellene mellem de to forskellige termer er, at ontologisk sikkerhed i højere grad end fundamental tillid også beskæftiger sig med de aspekter af livet, som ikke umiddelbart befinder sig indenfor individets påvirkningsområde, såsom terrorisme. Årsagen til, at vi udvider vores fokus til ikke kun at indbefatte fundamental tillid men også Giddens' term, ontologisk sikkerhed, er for at bidrage med en ekstra dimension. Fundamental tillid bliver hovedsagelig behandlet i forhold til sin dannelse i barndommen, og de konflikter, som opstår i ungdommen, og ikke i så høj grad i forhold til, hvordan individet reagerer, hvis det bliver udsat for ekstreme situationer, som ikke umiddelbart hører ind under en naturlig udvikling. Det er netop det sidste som er karakteristisk for Giddens; at han også ser denne beskyttelsesmekanisme i en bredere ramme.

Anthony Giddens opererer bl.a. med termene praktisk bevidsthed og ontologisk sikkerhed. Disse to er meget nært forbundet. Den praktiske bevidsthed sætter en masse muligheder i parentes, når individet lever sin hverdag. Det er de muligheder, som er potentielt åbne men alligevel muligheder, som individet allerede i en eller anden forstand har forholdt sig til, og derfor tager for givet. Disse forhold er eksistentielle forhold, som let kan føre individet ud psykisk kaos og medføre angst, hvis individet konstant skulle forholde sig til dem (Giddens, 2004, s. 50-52). Disse forhold er en form for fælles virkelighedsramme og er derved givet på forhånd. Den praktiske bevidsthed er det kognitive og emotive grundlag for følelserne af ontologisk sikkerhed.

De risici, som eksisterer ved at leve, er nødt til at blive tøjret, og det er bl.a. den ontologiske sikkerhed, som holder den eksistentielle angst på afstand. Den ontologiske sikkerhed er som et beskyttende hylster, der sikrer, at individet kan føre en dagligdag med rutiner, hvor det ikke konstant bliver konfronteret med de farer, der er ved at leve og den angst, konfrontationen medfører (Giddens, 2004, s. 54). Den ontologiske sikkerhed kan også betegnes som en følelse af relativ usårlighed, men den ontologiske sikkerhed kan også beskadiges, og dette kan f.eks. ses ved et

overdrevent brug af rutiner – tvangshandlinger. Ontologisk sikkerhed vil sige, at individet på et ikke bevidst og et praktisk bevidsthedsniveau har svaret på de fundamentale eksistentielle spørgsmål (Giddens, 2004, s. 62).

Skæbnesvangre øjeblikke beskriver Giddens som værende oplevelser, hvor individet bliver stillet overfor nye risici, som det skal forholde sig til og dermed også sætte spørgsmålstejn ved sine vanter rutiner. Nogle gange kan individet være nødt til at drage elementære rutiner i tvivl, rutiner som er en vigtig del af individets selvidentitet (Giddens, 2004, s. 156).

Isolation

Identiteten bliver uden tvivl påvirket af, at gidslet bliver revet ud af sine hverdagsmønstre, men derefter må den isolation, som individet bliver udsat for, også være en vigtig faktor for udvikling af Stockholm-syndromet eftersom, at den eneste sociale kontakt, individet har mulighed for at få, kommer fra gidseltageren.

Mennesker er sociale individer, og det er enormt vigtigt for dem at føle tilhørsforhold til grupper samt andre individer. F.eks. udførtes i 1959 et eksperiment, hvor forsøgspersoner blev betalt for at leve i længerevarende total social isolation i et oplyst rum uden vinduer. Forsøgspersonerne modtog mad på bestemte tidspunkter, men de havde ingen kontakt med andre mennesker, og måtte ikke læse, høre radio eller se TV. De fem forsøgspersoner reagerede meget forskelligt: En af dem holdt kun ud i 20 minutter, tre af dem blev omkring to dage, og den sidste blev der i otte dage. Dette forsøg indikerer, at folk reagerer meget forskelligt på isolation. Nogle er langt mere overfølsomme end andre (Forgas, 1985, s. 205).

Isolation har også vist sig at medføre andre påvirkninger, for eksempel kan isolation få folk til at hallucinere. Derudover bliver isolerede mennesker ekstremt modtagelige over for påvirkninger udefra, da de pga. isolationen ikke har været udsat for andre sociale inputs. I og med individet bliver taget ud af sin gruppe, vil det være åben for nye grupper og idéer for igen at føle det vigtige gruppetilhørsforhold. Med andre ord; kommunikation under og efter isolation er mere effektivt end ellers. Selvom der er individuelle forskelle på, hvordan folk reagerer på isolation, er det normalt at blive forvirret af berøvelse af social kontakt, og dette efterlader folk i en desorienteret tilstand, hvor de er nemme at påvirke. Dermed bliver det første og bedste de oplever, når isolationen ophører, nærmest absorberet af personen (Forgas, 1985, s. 205).

Identificering

Som nævnt i afsnittet om identitet er begreberne identitet og identificering tæt forbundet, og ifølge vores antagelser er identificering med gidseltageren det næste skridt efter isolation i udviklingen af Stockholm-syndromet. Gidslet, formoder vi, må have et minimum af socialisering med gidseltageren for at kunne identificere sig med vedkommende, men er dog stadig under en vis form for isolation.

Ved identificering modtager individet følelser fra et andet individ, som det indoptager som sine egne. Identificeringsprocessen ses i funktion, når et individ opfører sig som om, det har udviklet en trang til at føle, handle og tænke som en anden person. Ved identificering prøver en person at komme til at ligne den anden ved at optage den andens holdninger og væremåde. Det kan karakteriseres som en dybere form for efterligning, som også omfatter de indre egenskaber hos personen. Vi ønsker at være magen til den person, som vi identificerer os med (Gjørund & Huseby, 2005, s. 49).

Mennesket er et socialt individ, hvis betydning skabes i relationerne til andre. Derfor har individet et åbenlyst behov for nogen at identificere sig med, hvilket blandt andet bunder i, at individet ved identificeringsprocessen mindsker følelsen af ensomhed og afsavn. Derved ses identificering som et led til at skabe betydningsfulde relationer. Studier har desuden vist, at individer som har samme holdning oftere vil blive tilknyttet hinanden (Forgas, 1985, s. 220).

Identificering kan skyldes en intern beslutning om at praktisere den samme adfærd som en betydningsfuld anden, men der er naturligvis et stort spring fra en intern praktisering af den persons rolle, der identificeres med, til en ekstern udførelse af den (Lambert & Lambert, 1972, s. 34-37).

Selv om identificeringsprocessen finder sted livet igennem, så er den muligvis særlig stærk i socialiseringens tidlige år, hvor få mennesker fremtræder for barnet som værende i besiddelse af den indflydelsesrige kontrol over de ting, barnet har behov for. Dette skyldes højst sandsynligt, at den omsorgsperson, ofte den ene af forældrene, som har vist sin magt til at tilbageholde de ressourcer, som barnet sætter pris på, bliver objekt for en intern identificering. Barnet ”misunder” derfor denne person og ønsker at være ligesom denne uden nogen synlig direkte belønning for at gøre således. Kun i ekstreme tilfælde senere hen i livet vil individet igen blive afhængig af så få individer. Hvis en sådan situation skulle opstå igen, kan betingelserne for personlighedsændringer, på baggrund af en overdreven identificering, være til stede. (Lambert & Lambert, 1972, s. 34-37)

Sympati

Identificering og sympati er to begreber som det umiddelbart kan være svært at adskille, men vi antager, at identificering må være en forudsætning for at kunne føle sympati. Derfor formoder vi, at sympati er den næste fase i gidslets udvikling af Stockholm-syndromet.

Til gennemgang af dette begreb benyttes primært Lauren Wispé, som i sin bog ”The Psychology of Sympathy” ikke kun definerer, men også beskriver sympatiens funktion for individet. Udover denne benyttes Judy Gammelgaards ”Mellem Mennesker”. ”Mellem Mennesker” beskæftiger sig derimod ikke ligeså koncentreret med begrebet sympati, men giver dog en definition på dette, som benyttes og diskuteres i det følgende.

Definitionen af sympati er umiddelbart kompliceret. I vores litteratur er der givet flere bud på dette. Ordbogens definition er: ”*En venlig og forstående indstilling*” (Politikens Store Nye Nudansk Ordbog, 1996, s. 1176). Men sympati er umiddelbart så meget mere end blot dette. Vi er ikke kun venlige og forstående overfor en person, vi sympatisere med, vi *føler* med personen og kan *sætte os ind* i dens smerte. Judy Gammelgaard beskriver sympati, som noget man føler, når man føler med andre i deres smerte og glæde. Hun beskriver ligeledes, at denne følelse tilskynder en aktiv eller passiv handlen, at vi ønsker at *hjælpe* (Gammelgaard, 2000, s. 51). Lige præcis denne faktor går Wispé i dybden med i sin definition af sympati.

Wispé beskriver, at der skal to elementer til for at sympatisere med nogen: For det første sker en forøgelse af ens opmærksomhed mod den person, der sympatiseres med. Opmærksomheden overfor en persons handlinger bliver forøget for derved at kunne læse hans/hendes følelser. For det andet opstår et ønske om at lindre denne persons tilstand. Man ønsker med andre ord at hjælpe en person, der lider. Wispé mener nemlig, at det ligger i ordets oprindelse, at der kun sympatiseres med dem, som lider – i modsætning til Gammelgaards definition. Sympati kommer, ifølge Wispé, af det græske ord *sympatheia*, hvor ”sym” betyder ”med”, og ”pascho” betyder ”at lide”. Med andre ord kan man sige, at sympati er at lide med nogen (Wispé, 1991, s. 69). Vi kan ikke sympatisere med glade individer, for det ville inkludere et ønske om at lindrer deres glæde, hvilket ikke umiddelbart giver mening, og fjerner sympatiens positive klang. Sympati er derfor kun noget, der opstår i forbindelse med lidende mennesker eller dyr, det være sig både fysisk og psykisk smerte (Wispé, 1991, s. 68-70).

En yderligere beskrivelse og forklaring på sympati, som Wispé dog ikke kommer ind på, er evnen til at forholde sig objektivt til den, der sympatiseres med. Denne evne svækkes nemlig, når først sympatien opstår, mener Judy Gammelgaard, og man kan kun se på personen, der sympatiseres

med, med sit eget subjektive syn, som netop vil være positivt stemt overfor vedkommende. Et sympatiserende menneskes handlinger beskrives netop også som ”*typisk... spontane og uovervejede*” (Gammelgaard, 2000, s. 51). En oplagt kritik på dette syn, ville selvfølgelig være, at vi altid kun ser et individ gennem vores eget subjektive syn, sympati for vedkommende eller ej. Men den vigtige pointe, Gammelgaard også fremhæver, er, at dette subjektive syn netop er positivt stemt overfor den, der sympatiseres med. Personen får med andre ord sværere ved at se vedkommendes fejl og mangler end, hvis der ikke sympatiseres med vedkommende.

Men hvad er sympatiens funktion? Hvorfor har vi mennesker evnen til at sympatisere? Hvad gør denne evne godt for? Her er det først vigtigt at slå fast, om sympati er en ren altruistisk følelse, eller en egoistisk. Der har været en del diskussion på dette område, for umiddelbart virker det jo altruistisk at hjælpe andre, uden at personen selv vinder ved det. Wispé kommer dog ind på flere teoretikere, der netop har beskæftiget sig med dette. Cialdini er et eksempel på en teoretiker, der opfattede sympati som en egoistisk handling. Han anså mennesket for at have op til flere mål for at udvise sympati og hjælpe andre mennesker, bl.a. afhjælper det ubehagelige følelser såsom skyldfølelse og skam, som vi muligvis ville føle, hvis ikke vi hjalp andre mennesker. Desuden føles det godt bagefter, man har hjulpet et andet menneske. Dette, mente Cialdini, var de primære årsager til at hjælpe andre mennesker (Wispé, 1991, s. 97-98). Wispé selv opfatter dog sympati som en ren altruistisk følelse, hvor individet ikke selv vinder noget ved at hjælpe andre. Wispé kommer derfor ind på i sit værk, at i en verden uden sympati og kun egoisme ville ingen mennesker hjælpe hinanden. Individene i det egoistiske samfund vil kun hjælpe hinanden, hvis de selv vinder ved det, mener hun. Ifølge Wispé vil dette ekskludere sympatien fra et samfund eftersom, at sympati er en ren uselvsk handling, der udelukkende har til formål at bedre den lidendes tilstand – uden at den sympatiserende vel og mærke får noget ud af det (Wispé. 1991, s. 166).

Med andre ord er sympati mere eller mindre essentiel for et samfunds overlevelse. Vi har brug for hinandens hjælp til at klare os optimalt, og derved er det muligt at se sympati som en slags overlevelsesstrategi - ikke for det enkelte individ, men for en større samarbejdende gruppe.

Gruppedannelser

Når gidslet sympatiserer og/eller identificerer sig med gidseltagerne, vil der være dannet grundlag for, at gidsel og gidseltager knyttes sammen i en gruppe. Vi vil derfor i det næste afsnit gøre rede

for, hvordan interpersonelle relationer opstår, vedligeholdes og ændres, for dermed at blive i stand til at forklare, hvordan gidslet udvikler Stockholm-syndromet.

Vi vil begynde med at forklare elementerne som skaber basis for senere gruppedannelser, samt hvilke faktorer, der kan påvirke disse.

Der findes to slags grundlæggende tiltrækningsformer, som eksisterer uafhængigt af hinanden: At bryde sig om, og beundring (liking og admiration) (Forgas, 1985, s. 216). Nogle personer ser man op til og beundrer pga. deres autoritet eller præstationer. Andre personer holder man bare af, måske pga. deres personlighed, uanset deres kvalifikationer. Da disse to tiltrækningsformer kan eksistere uafhængigt af hinanden, vil det være muligt at beundre nogen for deres faglige formåen uden at holde af dem, og modsat er det også muligt at holde af nogen, selvom de er fagligt underkvalificerede.

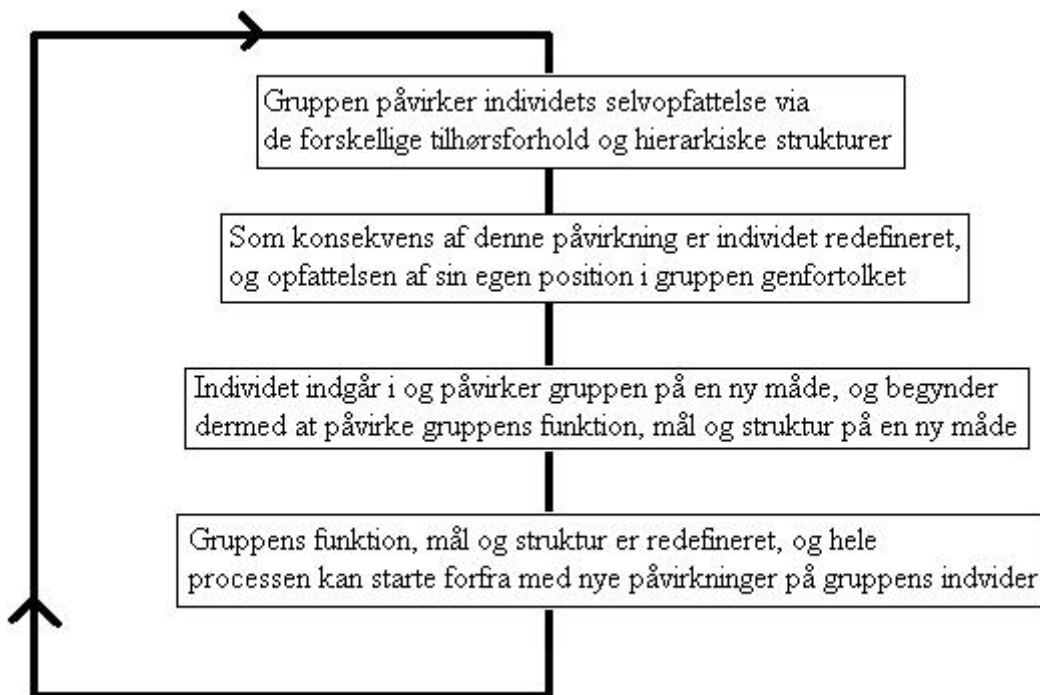
Mennesker er mere tilbøjelige til at blive tiltrukket af individer, som de møder på rare, afslappede steder, hvor de føler sig glade og tilfredse, end hvis de mødte de samme individer i et ubehageligt, larmende miljø (Forgas, 1985, s. 212).

Som det blev nævnt i afsnittet om identificering, så vil personer, som mener det samme oftere blive tilknyttet hinanden. Derudover er individer også mere villige til at hjælpe personer, som afstraffer ens egne fjender. Det vil sige at ordsproget, ”min fjendes fjende er min ven”, faktisk gælder i personrelationssammenhænge (Forgas, 1985, s. 220).

Individer får positioner i gruppen ud fra dets status, rang eller tilhørsforhold til under/overgrupper (Forgas, 1985, s. 293). Det vil sige, at alle grupper udvikler sit eget hierarki og struktur, som også determinerer interaktionsmønstre og kommunikationskanaler indenfor gruppen. Desuden definerer mennesker sig selv stort set kun ud fra de grupper de tilhører, (f.eks. Dansker, RUC’er, bor på Amager, mand, osv.) (Forgas, 1985, s. 306).

Endnu en relevant observation er, at grupper altid er hierarkiske. Der er påvist en direkte sammenhæng mellem individers selvopfattelse og gruppens accept af dem (Sjølund 1973, s. 17). Med andre ord; en person, som ikke er accepteret af sin gruppe, vil blive mere tilbøjelig til at få forringet selvtillid.

Ud fra ovenstående information, kan processerne mellem grupper og individer opfattes som cirkulært forbundne, og vi har derfor opstillet følgende model:

Ovenstående model kan illustrere det gensidigt influerende forhold, som gruppen og individet indgår i. På den ene side defineres gruppens adfærd af gruppens individer samtidigt med, at gruppen påvirker individets adfærd.

Gruppeadfærd

Når gidslet er blevet indlemmet i gruppen, og føler et tilhørsforhold til gruppen, vil det indgå i den adfærd og de handlinger, som de andre individer i gruppen foreviser. Dette, antager vi, er en sidste mulig fase i udviklingen af Stockholm-syndromet. Vi vil derfor i det følgende afsnit forklare, hvordan individer opfører sig i grupper samt, hvordan gruppeadfærd kan forandre det enkelte individs adfærd.

Grupper kan medvirke til at ”skjule” og deindividualisere mennesker. Dermed kan medlemmer af en gruppe føle mindre direkte ansvar for deres handlinger og udføre mere ekstreme handlinger end hvis de havde været alene (Forgas, 1985, s. 299).

Desuden tager grupper flere chancer end enkeltindivider. I et eksperiment viste det sig, at grupper var langt mere tilbøjelige til at handle med risikofyldte aktier end enkeltindivider. Dette er et udtryk for den såkaldte Risky Shift effekt; at grupper har større tendens end enkelt individer til at vælge risikofyldte muligheder. (Forgas, 1985, s. 302-303).

Det viser sig dog, at ekstreme meninger og handlinger oftere opstår via uformelle grupper (familie, venner, o. lign.) end via formelle grupper (arbejde, skole o. lign.).

Ifølge Forgas har individer desuden en tendens til at overværdsætte deres egen gruppe og underværdsætte andre grupper og dermed overdrive forskellene mellem deres egen og andre grupper (Forgas, 1985, s. 301). Dette er også med til at forstærke effekter som diskrimination og fordomme.

Selv overfladiske og kortlivede gruppemedlemskaber er for mange nok til, at de begynder at diskriminere mennesker uden for gruppen og dermed andre grupper. I et eksperiment blev forsøgspersoner tildelt grupper ved at slå med en terning. Senere blev de bedt om at opdele nogle belønninger (f.eks. penge) mellem to andre personer, som de ikke kendte eller vidste noget om udover, at den ene var medlem af deres egen 'gruppe'. Overraskende nok er sådant et overfladisk gruppemedlemskab nok til, at folk diskriminerer ikke-gruppemedlemmer. Det er ifølge forsøgsposterne et udtryk for en medfødt evne til at føle gruppetilhørsforhold, som om vi er programmerede til at mene, at vores gruppe er bedre end andre. Med andre ord er det nok for mig at vide, at fordi jeg er i gruppe A, og du er i gruppe B, er gruppe A overlegen. Dette er nødvendigt fordi, at være i en overlegen gruppe giver en positiv identitetsfølelse. Folk er dermed naturligt interesserede i at få forskelle mellem egne og andre grupper til at virke så store som mulige. (Forgas, 1985, s. 302).

Desuden vil mere tvivlsomme oplevelser i en gruppe samt sværere adgang til en gruppe gøre medlemmerne mere tilbøjelige til at føle tilhørsforhold til gruppen samt forsvare og værdsætte den (Forgas, 1985, s. 305). *"Being in a group under extremely stressful and dangerous conditions gives group members a sense of emotional security and commitment."* (Forgas, 1985, s. 296). Dette udnyttes f.eks. ofte af militæret, hvor de ekstreme og inhumane øvelser får fasttømret gruppen.

Brugen af gruppedynamikker til at skabe forandring blev bl.a. udviklet af Kurt Lewin. Eksempelvis foretog han et forsøg, hvor nogle kvinder via et grundigt foredrag blev instrueret i vigtigheden af at få frisk mælk, mens en anden gruppe kvinder, via diskussion i en gruppe, gradvist traf beslutningen om at forøge indtagelsen af frisk mælk. Efter fire uger købte 15 % af kvinderne i forelæsningsgruppen stadig kun frisk mælk, mens hele 52% af kvinderne i den anden gruppe købte frisk mælk (Lewin, 1997, s. 330). Dette forsøg illustrerer, hvordan gruppens beslutninger er mere effektive end udefra anviste regler, råd og ordrer. Jo stærkere en person identificerer sig med en gruppe, des mere sandsynligt er det, at individets opførsel kan blive ændret gennem gruppeprocesser.

Analysemodel

Efter ovenstående teori har vi opstillet en procesrække, kronologisk placeret alt efter, hvornår vi mener, individet oplever disse forskellige psykologiske processer i en gidselsituation. Vi antager derfor, at individet, under indflydelse af Stockholm-syndromet, gennemgår følgende i løbet af en gidselsituation:

Individet bliver ved en gidseltagnings start taget ufrivilligt ud af sin normale dagligdag, som normalt indeholder en vis sikkerhed for individet. Det vil sige, at individet må opleve, at dets hverdagsmønster ændres samt, at dets sikkerhed trues allerede ved gidseltagningens begyndelse.

Individet vil yderligere blive påvirket af den isolerede tilstand, det er blevet sat i. Som gidsel har individet ikke mulighed for social kontakt med omverdenen. Den/de eneste individer, som gidslet har mulighed for at have kontakt med, er gidseltagerne og evt. andre gidsler. I værste tilfælde er gidslet fuldkommen afskåret fra social kontakt, det være sig fra gidseltagerne foruden den allerede isolerede tilstand fra omverdenen uden for gidseltagningssituationen.

Vi mener, at disse to særlige faktorer; udfordring af gidslets identitet, pga. brud på hverdagsmønstret, og isolation medfører en mulighed for, at gidslet begynder, at identificere sig med sin gidseltager. Identificeringen, mener vi, kan opstå på baggrund af samtaler med gidseltageren eller som en overlevelsestrategi for at opnå mere social kontakt og større netværk, med andre ord; for at slippe for isolationen.

Herefter er der et grundlag for, at gidslet, på baggrund af sin identificering med gidseltageren, også begynder at føle sympati for denne. Jo mere social kontakt, der forekommer mellem gidslet og gidseltageren, desto større chance er der for, at gidslet begynder at forstå gidseltagerens situation, og måske ligefrem ønsker at hjælpe denne.

På baggrund af den fortløbende proces identificering og følelsen sympati vil gidslet stræbe efter at få adgang til sin gidseltagers gruppe og stræbe efter at opnå accept fra denne. Gidslet stræber yderligere efter dette for at undgå den sociale isolation. Det bliver hermed gidslets primære mål; at opnå accept fra gidseltageren og derved prøve at tilfredsstille denne.

For en yderligere udvikling af dette kræves det, at gidslet bliver indlemmet og mere eller mindre accepteret i gidseltagerens gruppe. Gidslet begynder dermed at føle tilhørsforhold til denne nye gruppe pga. gruppens accept af gidslet som nyt ”gruppemedlem”. Pga. gidslets følelse af tilhørsforhold indgår gidslet derfor naturligt i gruppens adfærd og handlinger som en aktiv deltager. Der er selvfølgelig en chance for, at gidseltageren og/eller dennes gruppe ikke vil acceptere det nye medlemskab, dette vil selvfølgelig medføre, at gidslet forbliver på stadiet, hvor det stræber efter

accept og indlemmelse i gruppen, og gidslet når derfor kun til den fase, hvor det føler sympati for gidseltageren.

Kortere skitseret kan gruppens formodning om de forskellige faser for Stockholm-syndromet altså opstilles således:

1. Hverdagsmønstrer brydes, og gidslets ontologiske sikkerhed trues.
2. Gidslet oplever isolation fra omverdenen og evt. fra enhver social kontakt.
3. Gidslet begynder at identificere sig med gidseltageren/gidseltagerne.
4. Gidslet føler sympati for gidseltageren/gidseltagerne.
5. Gidslet begynder at føle tilhørsforhold til gidseltagergruppen og bliver muligvis gradvist accepteret og indlemmet i gruppen
6. Gidslet kan til sidst indgå i den adfærd og de handlinger, gidseltagerne foretager sig.

Analysemodellen består af ovenstående kronologiske procesopbygning og den bliver i de næste afsnit uddybet.

1. Hverdagsmønstrer brydes, og gidslets ontologiske sikkerhed trues

Til belysning af denne del, som forekommer allerede ved gidseltagningens begyndelse, vil det være oplagt at benytte den allerede beskrevne teori om identitet. Som tidligere skrevet, er kontinuitet i livet en nødvendighed for, at et individ har følelsen af en identitet. Kontinuiteten må netop formodes at forsvinde eller ændres drastisk i forbindelse med en gidseltagning. Desuden trues gidslets ontologiske sikkerhed, der netop beskytter gidslet mod angsten for de farer, der er ved at leve. Disse farer må gidslet formodes at blive konfronteret med ved en gidseltagning eftersom, at den ontologiske sikkerhed svinder ind.

Derved kommer gidslets identitet i fare, da den fundamentale sikkerhed, som er en forudsætning for, at individet kan opbygge en selvidentitet, forsvinder. Samtidig vil individets identitetsfølelse ændres, hvis individet ikke føler at andres opfattelse af personen stemmer overens med individets selvopfattelse. Individets opfattelse af sig selv ændres derfor, når det indgår i et nyt samspil med nye mennesker, hvilket man må siges at gøre ved en gidseltagning.

Gidslet bliver stillet overfor nye risici, som det skal forholde sig til og dermed også sætte spørgsmålstejn ved sine vante rutiner, og det bliver dermed nødt til at drage tvivl om sine elementære rutiner, rutiner som er en vigtig del af individets selvidentitet.

2. Gidslet oplever isolation fra omverdenen og evt. fra enhver social kontakt

Ved gidsletagning udrives gidslet fra sin normale hverdag, og berøves friheden til at kontakte pårørende. Med andre ord; gidslet isoleres komplet eller delvist fra omverdenen, både fysisk og socialt.

Isolationen må på baggrund af den gennemgaaede teori formodes at have stor indflydelse på gidslet og dets handlinger. Isolation begrænser gidslet over en længere periode, hvilket gør det mere modtageligt overfor udefrakommende inputs. Sagt med andre ord vil gidslet være højst modtagelig overfor sin gidseltager, eftersom det umiddelbart er de eneste inputs, gidslet har mulighed for at få under sin isolation. Gidslet vil ifølge Forgas' teori om isolation være særlig åbent overfor nye grupper og idéer, så allerede her må grobunden for Stockholm-syndrom formodes at skabes.

3. Gidslet begynder at identificere sig med gidseltageren/gidseltagerne

Pga. isolationen og den mere eller mindre nedbrudte identitetsfølelse formoder vi, at identificeringen opstår i et forsøg på at skabe sig et socialt netværk. Identificeringsprocessen mindsker som tidligere nævnt nemlig følelser som ensomhed og afsavn, hvilket hjælper gidslets negative oplevelse af isolationen. Identificeringen kan være med til at give gidslet en illusion om at have det sociale netværk, som det har brug for, for ikke længere at føle sig ensom og isoleret. Dette kræver naturligvis, at gidslet har mulighed for at identificere sig med en anden, og vi må derfor på baggrund af den beskrevne teori bedømme, at identificeringsprocessen ikke kan opstå for et gidslet, hvis det aldrig har nogen form for kontakt til sin gidseltager. Identificeringsprocessens opståen er altså afhængig af, at gidslet får mulighed for at kommunikere med sin gidseltager.

4. Gidslet føler sympati med gidseltageren/gidseltagerne

Hvis gidslet begynder at identificere sig med sin gidseltager, er der dermed god grobund for at sympati også opstår. Sympati kræver, ifølge den tidligere beskrevne teori, at gidslet har en venlig og indfølelse attitude til gidseltageren. Med andre ord kræver følelsen sympati, at identificeringsprocessen til en vis grad allerede er opstået. Ud fra teorien om sympati kan det ses, om gidslet har sympati for sin gidseltager ved, at det for det første har en øget opmærksomhed rettet mod sin gidseltager. Derudover medfører det at have sympati, at gidslet ønsker at hjælpe sin gidseltager, hvis denne lider. Hvis gidslet får sympati for sin gidseltager bevirker dette desuden, at

gidslet primært kun kan se sin gidseltager i et mere eller mindre positivt lys, og får svært ved at identificere fejl eller mangler hos vedkommende.

5. Gidslet begynder at føle tilhørsforhold til gidseltagergruppen og bliver muligvis gradvist accepteret og indlemmet i gruppen

Identificering og sympati med en person fører videre til de to begreber liking og admiration, som bevirker, at gidslet ønsker at være en del af den gruppe, som den person gidslet ser op til, deltager i. Et gidsel som derfor identificerer sig, og føler sympati med sin gidseltager, vil derfor også udvikle et ønske om at blive en del af dennes gruppe. Den allerede gennemgåede teori om gruppedannelse beskrev, at mennesker var mere tilbøjelige til at blive tiltrukket af andre mennesker på rare og afslappede steder; i et behageligt miljø med andre ord. Det er derfor ikke sandsynligt, at et gidsel, der oplever hård vold under sin tilfangetagen vil forsøge at blive en del af gidseltagerens gruppe. Derimod vil et gidsel, ifølge teorien om gruppedannelse, som har haft et mere ”behageligt” gidselophold udvise større tendenser til at prøve at blive en del af gidseltagerens gruppe. Derved er der bedre grobund for, at identificering og sympati kan opstå i et positivt miljø.

På baggrund af dette begynder gidslet at føle tilhørsforhold til gruppen. Men for at blive indlemmet i gruppen kræver det selvfølgelig, at gidseltagerne accepterer gidslet som et nyt medlem. Ifølge teori om gruppedannelse vil gidslet have større tendens til at føle tilhørsforhold til gruppen, hvis det har været en svær proces at blive en del af den. Dette vil samtidig bevirke, at gidslet, når det er en del af gruppen, vil forsvare gruppen og værdsætte den.

6. Gidslet kan til sidst indgå i den adfærd og de handlinger, gidseltagerne foretager sig

Når gidslet er blevet en del af gidseltagergruppen; når det er accepteret som medlem, og føler et vist tilhørsforhold til gruppen, kan det begynde at deltage i gruppens aktiviteter. Denne deltagelse er påvirket af Risky Shift effekten, som blev gennemgået i teorien. Denne medfører, at gidslet vil have nemmere ved at deltage i gruppens aktiviteter, selvom disse er risikofyldte, fordi de er flere om aktiviteterne. Når der er flere individer om en risikofyldt aktivitet, er der også flere til at dele ansvaret, og dette bevirker, at individerne har nemmere ved at udføre handlingen.

Ydermere vil gidslet muligvis overværdsette den nye gruppe, da det ifølge den gennemgåede teori er almindeligt, at overværdsette sin egen gruppe – i særdeleshed, hvis det har været svært at blive optaget i gruppen. Dette kan bevirke, at gidslet bliver i gruppen i længere tid i stedet for at flygte, selvom der er mulighed for det.

Opsummering

Ovenstående række af processer kan bidrage til at forklare, hvorfor et gidsel kan ende med at ønske at hjælpe sin gidseltager. Når identiteten er delvist nedbrudt, bl.a. via isolation, vil grundlaget for en redefinering af identiteten være lagt. Selve Stockholm-syndromet ses først i sin begyndende fase fra og med punkt 3. Det vil sige, at hvis gidslet af en eller anden grund ikke identificerer sig med gidseltageren, f.eks. pga. overdreven vold fra gidseltagers side, kan Stockholm-syndromet ikke udvikles. Hvis gidslet derimod følger fase 3 og 4, vil gidslets identitet igen blive påvirket, og gidslet vil udvikle en ny selvforståelse. Gidslet opfatter nu ikke sig selv som et gidsel, men derimod som et individ i samme situation som gidseltageren. Hvis gidseltageren til en vis grad ikke accepterer gidslet på lige fod som sig selv, vil faserne 5 og 6 i ovenstående procesoversigt ikke opstå. Bliver gidslet accepteret som en værdig medspiller af gidseltageren, vil fundamentet blive lagt, for at gidsel og gidseltager(e) indgår i den gruppedannelsesproces, som danner grundlag for fælles interesser og handlinger. På dette stadie af gidseltagningen vil den person som i sin tid blev taget som gidsel være helt eller delvist undertrykt, og en identitetsændring vil have foregået hos gidslet.

Efter denne gennemgang af vores analysemodel og dens seks faser, vil vi nu beskrive den udvalgte case; sagen om Patricia Hearst.

Beskrivelse af sagen om Patricia Hearst

Patricia Campbell Hearst voksede op i en velhavende familie i USA. Hun var det tredje barn ud af en søskendeflok på fem. Det var netop dette faktum, at hendes familie var velhavende, der senere skulle få store konsekvenser for hende.

Patricia blev kidnappet fra sit hjem, som hun delte med sin forlovede, Steve Weed, mandag d. 4. februar 1974 (Hearst, 1982, s. 30). De næste mange uger tilbragte hun indelukket i et skab med bind for øjnene, og hænderne bundet på ryggen (Hearst, 1982, s. 35). Hun er dog ikke selv klar over hvor mange uger, hun tilbragte i skabet, da hun undervejs mistede tidsfornemmelsen (TV2, d. 27.07.05, 118:40 min.). Det gik snart op for både Patricia Hearst og autoriteterne, at hun var blevet taget til fange af den Symbionesiske Befrielseshær, forkortet SLA (Symbionese Liberation Army). Målet med Patricias kidnapning var at få befriet to medlemmer af SLA, der ved Patricias tilfangetagen sad i fængsel for drabet på en skoleinspektør. Patricia ville blive befriet så snart de to fanger blev befriet. Befrielseshæren var imod alt, hvad der havde med kapitalisme at gøre, så kidnapningen af Patricia, var yderligere symbolsk for hæren, da den var med til at sætte et eksempel (Hearst, 1982, s. 38 og 44-45).

SLA bestod af ti mennesker; fem kvinder og fem mænd, hvoraf to af mændene sad i fængsel.¹ Deres mål var at skabe en revolution i USA med henblik på at befri de fattige og undertrykte fra kapitalismen. De resterende otte medlemmer boede alle sammen, og gennemgik træning hver dag, der primært bestod af mavebøjninger, armbøjninger og andre lignende øvelser. Alle i hæren havde fået et nyt navn, der skulle repræsentere deres revolutionære ”selv”. Lederen af gruppen var en sort mand, der kaldte sig selv Cin. Resten af gruppen var hvide mennesker, der ligeledes ønskede at kæmpe for de undertryktes rettigheder (Hearst, 1982).

Patricia blev lukket ind i et skab, hvor hun tilbragte det meste af sin tid. Med jævne mellemrum blev skabet åbnet, primært så de kunne føre samtaler med hende eller for at lukke hende ud for at give hende mad. I denne tid hørte hun primært kun om deres revolutionære tanker, og blev ofte kritiseret for at komme fra en velhavende familie (Hearst, 1982, bl.a. 45-47 og 52). Efterhånden som tiden gik, fik Patricia lov til flere ting, hun fik f.eks. lov til at komme i bad, og hun fik lov til at tage bindet for øjnene af om natten, da hun alligevel var låst inde i skabet. Dog skulle hun hver morgen tage det på igen, da hun under ingen omstændigheder måtte se deres ansigter. I denne tid, hvor hun

¹ Se bilag 2 for yderligere beskrivelse af SLA's medlemmer.

sov uden bind for øjnene, supplerede gruppens medlemmer hende med revolutionært litteratur, der alt sammen havde en negativ indstilling til kapitalismen (Hearst, 1982, s. 52 og 85-86).

Under opholdet, hvor Patricia var lukket inde i skabet, blev der desuden sendt adskillelige bånd til radiostationer, myndighederne og Patricias familie, hvor Patricia fortalte, hvordan hun blev behandlet og, hvad SLA forlangte, for at hun kunne befries. Myndighederne nægtede fra start at udveksle fanger, og derved frigive de to medlemmer af SLA, der sad i fængsel (Hearst, 1982, s. 60). SLA prøvede dernæst at afpresse Patricias far for penge, der skulle gå til mad til fattige mennesker i Californien. Der skulle i alt uddeles mad for seks millioner dollars (Hearst, 1982, s. 65). Patricias far indvilligede i dette med hjælp fra sit firma, men ville starte med at uddele mad for fire millioner dollars og forlangte, at Patricia dernæst skulle befries. Først derefter ville faderen uddele mad for de resterende to millioner dollars. Dette ville SLA ikke gå med til, og de beholdte Patricia som ”krigsfange”, som de kaldte det (Hearst, 1982, s. 79).

Patricia begyndte at deltage mere og mere som en del af gruppen. Hun deltog i deres diskussioner, på trods af, at hun stadig havde bind for øjnene, og i den forstand stadig var et gidsel. Hun deltog desuden i seksuelle aktiviteter med gruppens tre mandlige medlemmer. Der hersker meget tvivl om, hvorvidt Patricia frivilligt gik med til dette, eller om hun blev truet eller tvunget til det. Det omtales i artiklen ”Sagen om Patricia Hearst” fra ”Ondskabens Psykologi” af Kuschel og Zand, at Patricia blev voldtaget op til flere gange, mens hun var spærret inde i skabet. Det er her værd at bemærke, at Patricia kun to gange refererer til de seksuelle aktiviteter som voldtægt, men kommer dog selv ind på, at gruppemedlemmerne fortæller hende, at det er tilladt at afvise et tilbud om sex. Hun omtaler dog de seksuelle aktiviteter meget kort og koldt (Hearst, 1982, 88-90).

Hun fik dog til sidst et valg: Om at vende sikkert tilbage til sit hjem eller blive en del af hæren. Patricia valgte at blive hos medlemmerne af hæren, og for første gang fik hun lov til at tage bindet for øjnene af for at se hendes gidseltageres ansigter. Kort herefter begyndte planlægningen af et bankrøveri, hvori Patricia deltog (Hearst, 1982, 97-100). Ifølge en anden kilde blev hun dog taget ud af skabet og kørt direkte over til banken, hvor én af gidseltagerne gennem hele røveriet stod og holdte øje med hende, så hun følte sig meget forvirret og truet. (TV2, d. 27.07.05, 118:40 min.). I dette tilfælde må vi dog gå ud fra Patricias egne ord, da hun må vide bedst af alle, hvad der skete i tiden forinden bankrøveriet.

Patricia blev i gruppen på trods af, at hun op til flere gange havde muligheden for at stikke af. En af disse muligheder opstod, da SLA flyttede hovedkvarter til Los Angeles, hvor Patricia blev

transporteret i en bil sammen med to andre medlemmer; Yolanda og Teko, som begge sad på forsæderne. Patricia sad bag i bilen med forskellige ladte våben. Undervejs på turen fik Patricia tilmed lov til at køre bilen noget af vejen. På intet tidspunkt gjorde hun tegn på at ville stikke af. (Hearst, 1982, s. 192)

“I did not think of escaping. It never occurred to me to pick up a submachine gun and blast the two people I hated so much, who sat there with their backs to me, unprotected. They were my comrades, and Teko was my General.”

Hearst, 1982, s. 192

Ydermere opstod der op til flere muligheder for flugt, mens gruppen opholdte sig i Los Angeles. Patricia tog med Yolanda og Teko ud for at handle, og mens de to medlemmer foretog indkøbene, blev Patricia i bilen, og holdt udkig efter politiet. Hun kunne på dette tidspunkt lige så godt have forladt bilen, uden nogen ville vide det. Yderligere blev Yolanda og Teko overmandet i en af butikkerne, fordi Teko angiveligvis havde forsøgt at stjæle. I stedet for at udnytte situationen og stikke af eller bede om hjælp, greb Patricia til våben for at forsvare medlemmerne af SLA. (Hearst, 1982, 204-206) Selv da de seks øvrige medlemmer af SLA blev dræbt af politiet, forblev Patricia hos de to resterende medlemmer, Teko og Yolanda (Hearst, 1982, 222-227).

Patricia undveg FBI's forsøg på at finde hende, og da hun til sidst blev fanget, hilste hun pressen med en revolutionær hilsen, en knyttet næve, efterfulgt af deres kampråb. Patricia fortalte, at selv medlemmerne af den SLA var overrasket over, hvor føjelig og tillidsfuld hun var blevet (Kuschel og Zand, 2004 og Hearst, 1982, s. 361).

Patricia blev idømt syv års fængsel. Hun blev gjort ansvarlig for sine handlinger, idet der blev argumenteret for, at det hun havde gjort var bevidst og målrettet. Efter 22 måneder i fængsel omstødte præsident Carter dommen til en mildere dom. Hun blev siden hen benådet af daværende præsident Clinton (Kuschel og Zand, 2004).

Analytisk anvendelse af model på casen

Vi vil nu analysere ovenstående case på baggrund af vores analysemodel, for at afprøve modellens anvendelighed. Vi ønsker derfor i det følgende at analysere de psykiske processer, som har foregået hos Patricia Hearst ved udviklingen af Stockholm-syndromet.

1. Hverdagsmønstret brydes og gidslets ontologiske sikkerhed trues

Som det blev gennemgået i vores analysemodel, formoder vi, at gidslets hverdagsmønster ændres drastisk samt, at dette medfører, at individets sikkerhed trues. Den ontologiske sikkerhed udfordres, og gidslet risikerer at blive konfronteret med farer og risici, som det ellers ikke ville have overvejet. For at undgå angst og i et forsøg på at opretholde den ontologiske sikkerhed, rationaliserer Patricia for sig selv, mens hun er låst inde i skabet. Hun når frem til den konklusion, at hendes gidseltagere selvfølgelig har i sinde at lade hende gå på et tidspunkt. Ellers ville de ikke være bange for, at hun skulle se deres ansigter og dermed være i stand til at identificere dem. Hvis de virkelig havde i sinde at slå hende ihjel, ville de være ligeglade med, om hun så deres ansigter (Hearst, 1982, s. 40). Denne rationalisering giver Patricia et håb og noget at se frem til i og med, at hun overbeviser sig selv om, at hun bliver befriet igen på et tidspunkt. Ud fra dette kan vi påpege, at Patricia gør, hvad hun kan, for at opretholde den ontologiske sikkerhed og holde angsten på afstand.

Men ved gidseltagningen bliver den ontologiske sikkerhed dog beskadiget. Før gidseltagningen blev de risici, som eksisterede i Patricias liv, holdt på afstand af den ontologiske sikkerhed. Ved gidseltagningen brydes denne følelse af ontologisk sikkerhed, og den eksistentielle angst opstår hos Patricia.

Hun oplever ifølge hendes selvbiografi kidnapningen som uvirkelig. Patricia oplever en voldsom angst, og kan ikke lade være med ofte at græde (Hearst, 1982, s. 36 og 75-76). Denne angst viser netop, at hendes ontologiske sikkerhed brydes ved gidseltagningen, og hun konfronteres med en frygt for at dø, som hun ellers ikke ville have haft.

Den fundamentale sikkerhed er en forudsætning for, at Patricia kan opbygge en selvidentitet, men med den ontologiske sikkerhed brudt, har Patricia ikke længere svaret på de fundamentale eksistentielle spørgsmål. Dermed brydes Patricias følelse af kontinuitet i livet i og med, hun ikke længere ved, hvad fremtiden bringer hende. Hun ved i realiteten ikke, om hun skal leve eller dø, og har heller ingen muligheder for at planlægge sit liv, da hun ikke længere har kontrol over det. Netop for at lindre denne bekymring, benytter Patricia sig af den tidligere nævnte rationalisering, så hun

overbeviser sig selv om, at hun før eller siden vil vende tilbage til sit daglige liv igen. Når hun tænker på sit ”normale” liv, tænker hun dog mest på sine forældre og søskende, og ikke nær så meget på hendes forlovede Steve Weed (Hearst, 1982, s. 90). Dette anser vi for at vise, at hun allerede her begynder, at tage afstand fra sit tidligere liv.

Samtidig er gidseltagningen et skæbnesvangert øjeblik for Patricia. Der bliver sat alvorlige spørgsmålstegn ved hendes vante rutiner, som ikke længere synes brugbare. Der bliver ikke kun draget elementær tvivl om rutinerne, men de forkastes. Disse rutiner var en vigtig del af Patricias selvidentitet, og den nye oplevelse stiller hende overfor nye risici, som hun er uerfaren og ubekendt med, men som hun skal forholde sig til, hvilket lægger forudsætningen for en ændret identitet for hende.

Samtidig har medlemmerne af SLA ikke holdt tilbage på deres meninger om Patricia og hendes levestil, hvilket også har været en medvirkende faktor for en ændret identitetsfølelse. Hun bliver fra starten af sit gidselophold tildelt øgenavne, der håner hendes livsstil som en velhavende ung kvinde, og kun få timer efter kidnapningen opfordres hun til at ændre sit sprog, da medlemmerne i SLA mener, at hun taler som en ”la-di-da lady” (Hearst, 1982, s. 39-40), med andre ord; som en kvinde fra det finere borgerskab. Dette påvirkede sandsynligvis ikke umiddelbart Patricia, men på længere sigt, har disse øgenavne højst sandsynligt haft en stor indflydelse på hende. Gidseltagernes opfattelse af hende kan være medvirkende til at hun ændrede sin egen opfattelse af sig selv således, at den stemte overens med gidseltagernes opfattelse af hende.

Netop denne påvirkning gennem gidseltagernes mening om Patricia er blevet stærkt hjulpet på vej af den isolation, som hun blev holdt i.

2. Gidslet oplever isolation fra omverdenen og evt. fra enhver social kontakt

Da Patricia blev bortført, startede hendes isolation, i og med hun blev frataget kontakten til sin forlovede, forældre og andre sociale kontakter. Denne isolation viser sig at skulle vare i ca. halvandet år.

Hun blev placeret i et skab i SLA’s hus, og fik en radio ind til sig, så hun ikke kunne høre, hvad de sagde udenfor skabet. Dette gav hende muligvis en dobbelt følelse af isolation, hun var både fysisk spærret inde, men kunne samtidigt heller ikke sanse, hvad der foregik udenfor skabet.

Som nævnt i vores teoriafsnit om isolation, kan isolation medvirke til at nedbryde individers selvværd og knække deres modstandsevne, og dermed gøre dem mere modtagelige overfor

påvirkninger udefra. Dette er i høj grad en metode SLA benyttede sig af², i første omgang, da hun blev placeret i skabet i timevis. Da hun fik lov til at komme ud af skabet, blev hun overstrømmet af information om SLA's ideologier og mål (Hearst, 1982, s. 45). Hun tilbragte de næste mange uger inde i skabet, men hver gang hun blev lukket ud, fik hun indprentet gruppens ideologier, mens hun havde bind for øjnene. Dette var også en effektiv taktik fra SLA's side, da individer som lige har været udsat for længerevarende isolation, vil være dårligere i stand til at forholde sig kritisk til information. Dog var hun bevidst om, at hun ikke kunne fravælge propagandaen, og håbede på at undgå deres informationsstrøm: *"It was so frustrating, for I could not shut them up or walk away. I longed for peace and quiet, to be left alone in my misery, bound and blindfolded in that closet."* (Hearst, 1982, s. 45) Det ser ud til, at Patricia på dette tidspunkt stadig ikke var blevet specielt medtaget af sin isolation, da hun åbenbart foretrak isolationen frem for SLA's propaganda.

Da SLA krævede, at faderen uddelte for seks millioner dollars mad til de fattige i Californien, udtalte han til pressen; *"The matter is out of my hands."* (Hearst, 1982, s. 77). Patricia hørte dette, og følte sig dermed ladt alene og, at det derefter var op til hende selv at overleve. Dette kunne være med til at forstærke hendes følelse af isolation og ensomhed endnu mere end før.

Patricia blev forhørt af Cin op til flere gange, hvor hun bl.a. skulle fortælle om sin familie, venner, skoler osv. (Hearst, 1982, s. 47-48). Ifølge Patricias bog spurgte Cin hende her, om hendes familie ejede en flyvemaskine, Patricia afviste dette, og hun talte, ifølge sin bog, sandt. Cin mente dog, at hun løj, og i en hel dag derefter, talte ingen til hende. Efter denne episode svarede Patricia, det som Cin gerne ville høre på trods af, at svaret var usandt eller, at hun ikke vidste noget om det på forhånd. Patricia valgte altså, at gå på kompromis med sig selv, ved at fordreje sin opfattelse af sandheden til fordel for den sociale kontakt, så hun dermed slap for isolationen.

Hun begyndte også at føle sig så presset pga. isolationen og alle deres taler om revolution, at hun begyndte at acceptere situationen og deres politiske ideologi. *"Nevertheless, by agreeing with them, I was taken out of my closet more and more often."* (Hearst 1982, s. 85). Spørgsmålet er, om deres torturagtige metoder på dette tidspunkt var begyndt at virke, dvs. om hun begyndte at være overbevist om deres revolutionære idéer, eller om hun blot lod som om, hun var enig.

Da SLA flyttede, blev Patricia sat ind i et andet skab. Da det ikke kunne lukkes helt, var hun i stand til at tage bindet fra øjnene af og smugkigge ud af sprækken. Hun kunne se, der hver nat sad mindst

² Der er diskussion om, hvorvidt den metode SLA benyttede var en bevidst strategi, bl.a. arbejdede FBI på et tidspunkt ud fra teorien om, at SLA bevidst havde valgt Patricia, fordi hun på forhånd blev formodet at være villig til at konvertere til SLA (Boulton, 1975, s. 78).

to bevæbnede vagter i stuen (Hearst, 1982, s. 96). På trods af faren for at blive opdaget løb hun altså risikoen og kiggede ud af skabet – desperat for at få et lille brud i isolationen.

Situationen opsummeres ud fra den officielle udtalelse fra retten om hændelsesforløbet:

”Hun blev sat i et skab på gulvet. Det var omkring 1,70 meter langt og mindre end 1 meter bredt. Mens hun sad der var hun konstant bange. Hun forventede når som helst at blive dræbt af sine bortførere. Efter et stykke tid, der forekom hende at være uger kom hun ud af skabet for at møde banden. Da de fjernede bindet fra hendes øjne var det som at være på lsd-trip. Alt var så forvrænget og grusomt, at hun frygtede for sin egen fornuft...”

(TV2, d. 27-07-05, 118:40 min.)

Det er tydeligt, at hun blev desorienteret af den fysiske isolation, og endte i en tilstand, hvor hun var nemmere at påvirke. Samtidig var hun blevet forvirret pga. berøvelsen af social kontakt, hvilket har efterladt hende i en desorienteret tilstand, og dermed var hun ligeledes nemmere at have indflydelse på. Kommunikation fra gidseltagerne under og efter isolationen viste sig mere effektiv, og grobunden for identificering, sympati og ønsket om at blive en del af gruppen er hermed lagt. Isolationen havde nedbrudt hendes forsvar – hun var nu åben for nye sociale interaktioner og for gruppens propaganda.

3. Gidslet begynder at identificere sig med gidseltageren/gidseltagerne

Ifølge vores analysemodel vil gidslet pga. det brudte hverdagsmønster, den konstant nedbrydende identitetsfølelse og isolationen begynde at identificere sig med sin gidseltager i et forsøg på at skabe sig et socialt netværk igen, om end stadig isoleret fra omverdenen.

Identificering er en indre proces, der kan være svær at lokalisere, og ofte er individet ikke selv klar over, hvilken person det identificerer sig med og hvorfor. Det er ofte noget, der må læses ud fra personens handlinger. Vi mener det derfor oplagt primært at benytte Patricia Hearsts selvbiografi om hændelserne under hendes kidnapning eftersom, at vi gennem hendes egne ord måske kan danne os en forståelse af, om hun identificerede sig med nogle af medlemmerne i SLA samt hvorfor.

Patricia nævner på intet tidspunkt ordet identificering i sit værk, men hun har ifølge vores teori en god grobund for at skabe identificering med en eller flere af hendes gidseltagere, da hun ofte taler med dem.

Hvorvidt Patricia i denne genopbygningsfase virkelig identificerede sig med gruppen kan diskuteres. Samtidig er det svært at påpege en enkelt person, som Patricia skulle have identificeret sig med i det halvandet år, hun tilbragte hos gruppen især eftersom, at hun i starten af opholdet frygtede de fleste af gidseltagerne. Gelina udviste dog en positiv holdning overfor Patricia allerede fra gidseltagningens start. Hun beskrives som en meget varm, glad og livlig pige gennem hele Patricias værk. Hun er den person, som Patricia er mest tryk ved af dem alle (Hearst, 1982, s. 44). Det er dog ikke nødvendigt, at påpege en enkelt person, som Patricia skulle have identificeret sig med, da hun sagtens kan have identificeret sig med gruppen som helhed dvs. dens holdninger, synspunkter og generelle adfærd. Med andre ord kan Patricia godt have påtaget sig gruppens fælles synspunkter uden at se op til én specifik person ud af hendes i alt otte gidseltagere.

Denne identificering med gruppen som helhed kommer for første gang til udtryk, mens hun tilbragte meget tid i skabet. Det gik undervejs op for Patricia, at hvis hun var samarbejdsvillig, venlig og frem for alt forstående overfor SLA's politiske holdninger, ville hun blive taget oftere ud af skabet (Hearst, 1982, s. 85). Dette stemmer overens med vores analysemodel, som netop påpeger, at man påtager sig andres holdninger, for at undgå isolation. Desuden udviste hun også tidligt tegn på identificering under hendes interviews med hver enkelt person i gruppen, med henblik på at blive optaget som medlem i SLA. I disse interviews gengiver hun de andres holdninger, men påpeger dog i bogen, at hun ikke selv tror på dem (Hearst, 1982, s. 96-100).

"The truth was, of course, that I did want to join them! But not for the reasons they supposed. Not for a moment did I believe in their revolution or in their schemes to reform the United States by executing all corporate presidents and the like. I wanted to join them so that I would survive."

(Hearst, 1982, s. 97)

Vi fornemmer dog en langsom ændring i hendes holdning til SLA, hvilket kommer til udtryk gennem stort set hele hendes bog. Disse ændringer er ofte i form af, at Patricia udtrykker tvivl om, hvad hun skal tro på (Hearst, 1982, s. 166) og, at hun begynder at omtale gruppen som en helhed; som "we" og ikke "me" og "them". *"We were obligated to fight to death, without surrender. Either we would win the revolution or we would die fighting for it."* (Hearst, 1982, s. 199). Dette betyder for det første, at hun havde indoptaget gruppens holdninger, at hun med andre ord identificerede sig

med dem og for det andet, at hun så småt begyndte at føle sig som en del af gruppen, dette vil vi dog komme nærmere ind på senere i analysen.

Så på trods af, Patricia ikke direkte har identificeret sig med specifikke personer fra SLA og på trods af, det ikke har været muligt at specificere, hvornår hun præcis udviklede identificering med gruppen, kan vi ud fra det gennemgåede sige, at hun i en eller anden forstand alligevel følte et vist bånd til denne gruppe, og at hun identificerede sig med gruppens holdninger, som hun derved indoptog som sine egne.

Samtidig har Patricia haft et behov for nogen at identificere sig med for at mindske følelsen af ensomhed og afsavn. Derved ses identificering for Patricia som muligheden for at skabe betydningsfulde relationer til gruppen, da hun ved at mene det samme som de andre ville blive tættere tilknyttet gruppen.

En vigtig faktor i Patricias identificeringsproces skyldes højst sandsynligt, at gidseltagerne stærkt har understreget samt vist deres magt til at tilbageholde de ressourcer, som hun havde behov for at få opfyldt. *“Aldrig har jeg følt mig så nedværdiget, så meget i andres magt, så svag”* (Kucshel og Zand, 2004). Patricia oplever altså en afhængighed af ganske få individer, og derved bliver gruppen eller enkelte personer objekt for en intern identificering fra hendes side, idet Patricia, uden at være bevidst om det, ”misunder” dem. Dette bevirker, at hun ønsker at være ligesom de andre i gruppen, da hun oplever dette som den måde, hvorpå hun kan tilfredsstille de nødvendige behov, bl.a. følelsen af et tilhørsforhold. På baggrund af denne ”overdreven” identificering er betingelserne for identitetsændringer til stede.

Et vigtigt element i denne delvis nedbrydnings- og identificeringsfase var også udviklingen af skyldfølelse hos hende. Hun beskriver efter sin løsladelse, at hun var begyndt at se på det urimelige skel, der var mellem de rige og de fattige i det amerikanske samfund (Kucshel og Zand, 2004). Det ses altså, at Patricia begyndte at indoptage gidseltagernes værdier.

Det kan diskuteres, om Patricia overhovedet på noget tidspunkt fuldt identificerede sig med gruppen. Men idet, at hun ved anholdelsen hilste pressen med en knytnæve samt, at medlemmerne af SLA selv var overrasket over, hvor medgørlig hun var blevet (Kucshel og Zand, 2004), kan der argumenteres for, at Patricia identificerede sig med sine gidseltagere, og derved optog gruppens holdninger og væremåde.

4. Gidslet føler sympati med gidseltageren/gidseltagerne

Spørgsmålet for dette afsnit er, om hun udviklede følelsen sympati for en eller flere af gruppemedlemmerne. Ligesom det var nyttigt at tage særlig udgangspunkt i Patricias egne ord i forrige afsnit om identificering, er det ligeledes nyttigt for os i dette afsnit eftersom, at sympati er en følelse, som dog godt kan læses ud fra Patricias handlinger, men som ses bedst ud fra en kritisk stillingtagen til hendes egne ord om hændelserne.

Som det blev gennemgået i den beskrevne teori om sympati, er der to trin ved sympati. For det første skal hun udvise ekstra opmærksomhed overfor sin gidseltager, og dernæst skal hun forsøge at hjælpe gidseltageren, hvis denne lider.

Patricia udtrykker ikke på noget tidspunkt, at hun decideret har følt sympati for nogle af medlemmerne i SLA. Tværtimod beskriver hun op til flere af medlemmerne mere eller mindre negativt gennem hele sin bog. Den eneste person, som hun ikke frygter, så meget som de andre, er som tidligere nævnt det kvindelige medlem Gelina. Men på intet tidspunkt udtrykker hun altså direkte sympatiske følelser for Gelina eller nogen anden i gruppen.

Om Patricia udviser forøget opmærksomhed overfor sine gidseltagere er svært at påpege, for det kan være svært at definere, hvad der er forøget opmærksomhed. Vi vil dog forsøge at vise, om Patricia havde udviklet sympati for sine gidseltagere ud fra hendes beskrivelse af sine handlinger; Wispés definition af sympati var netop, at den sympatiserende ville ønske og forsøge at hjælpe vedkommende, der blev sympatiseret med.

Hun hjælper sine gidseltagere på flere forskellige niveauer. For det første tilslutter hun sig gruppen, hvilket betyder, at hun vælger at hjælpe sine gidseltagere til at opnå deres mål. På den anden side kan der argumenteres for, at hendes gidseltagere ikke lider på forhånd, og det kan derfor ikke være grunden til, at Patricia vælger at hjælpe dem. Men samtidig kan det hævdes, at SLA følte de led under samfundets kapitalisme.

Men Patricia valgte en enkelt gang at hjælpe sine nye gruppemedlemmer, hvor de i særdeleshed lider nød. Som det blev nævnt i beskrivelsen af casen, valgte Patricia at forsvare sine nye venner, da de blev taget for butikstyveri. Spørgsmålet er om, Patricia valgte at hjælpe dem fordi hun sympatiserede med dem, eller fordi hun gennem hård træning hver eneste dag, siden hun var blevet en del af SLA, havde fået indlært reaktionsmønstre til at reagere på en sådan måde i lignende situationer. Denne problemstilling kommer Patricia også selv ind på:

”The only answer I could find that satisfied me, which later was bolstered and reaffirmed by expert opinion on the subject, was that I acted instinctively, because I had been trained and drilled to do just that, to react to a situation without thinking, just as soldiers are trained and drilled to obey an order under fire instinctively, without questioning it.”

(Hearst, 1982, s. 206)

Ud fra dette mener Patricia altså selv, at hun handlede, som hun gjorde, fordi handlingerne var indlært og egentlig ikke, fordi hun decideret sympatiserede med sine gidseltagere. Dette kan dog også ses som et forsøg, fra Patricias side, på at ”dække over”, at hun måske i virkeligheden holdte mere af gruppen end, hvad hun umiddelbart giver udtryk for i sit værk.

Det kan godt være i hendes egen interesse at fremstille sig selv, som om hun ikke havde sympati for sine gidseltagere. Hvis hun får givet indtrykket af, at hun blot reagerede instinktivt, dvs. en uundgåelig handling som konsekvens af benhård træning, vil hun fremstå som uskyldig i situationen og dermed ikke rigtig være medskyldig i røveriet. Derfor bør vi vel kun tage hendes ord seriøse til en vis grad. For selv om hun måske ikke direkte udtrykker, at hun følte sympati for dem, så må der stadig være opstået en vis menneskelig forståelse mellem hende og de andre SLA-medlemmer med gensidig respekt og tillid. Det kommer for eksempel til udtryk via alle de gange, hvor hun ikke reagerede ’fornuftigt’; hun havde flere gange muligheden for at stikke af eller for at gøre modstand mod de andre i gruppen. Vi mener derfor, at hun til en vis grad *havde* udviklet en ikke bevidst sympati for de andre gruppemedlemmer. Dog kan hendes handlinger og passivitet under bankrøveriet også forklares ud fra andre emotionelle reaktioner ud over sympati, f.eks. frygt, respekt og tillid. Men disse emotioner kan være tæt forbundne, og automatisk kan den ene føre til den anden. Dermed er det svært at sige, om hun følte sympati for sine gidseltagere, eller om det var en blanding af flere forskellige emotioner.

5. Gidslet begynder at føle tilhørsforhold til gidseltagergruppen og bliver muligvis gradvist accepteret og indlemmet i gruppen

Der er nu basis for at antage, at Patricia sympatiserer og identificerer sig med gidseltagerne, og derved er der dannet grundlag for, at Patricia og gidseltagerne knyttes sammen i en gruppe. Vi vil derfor i det følgende analysere, hvordan disse interpersonelle relationer opstår, vedligeholdes og ændres.

I Patricias tilfælde er det svært at vurdere, hvilke af de to grundlæggende tiltrækningsformer; at bryde sig om og beundring (liking og admiration), som får hende til at knytte sig til sine

gidseltagere. Dette er bl.a. svært at afgøre, da hun sjældent udtrykker sig positivt om sine gidseltagere i sin bog. Et af de få eksempler er, da Cin beslutter sig for stemme dørklokker i nabolaget for at rekruttere nye medlemmer til SLA, hvor Patricia udtrykker; *"I was truly impressed"* (Hearst, 1982, s. 161). I dokumentarfilmen "Patty Hearst" refereres yderligere til et bånd, hvor Patricia udviser kærlighed til Cujo samt fascination og taknemmelighed til de andre medlemmer efter deres død (TV2, d. 27-07-05, 108:14 min.). Dog nævner hun i bogen, at hun blev tvunget til at udtale dette (Hearst, 1982, s. 259). På trods af disse positive udtalelser, er det stadig svært at afgøre om hun beundrede, blot holdt af dem eller ingen af delene.

Men der er ingen tvivl om, at idet Patricia begynder at føle situationen som mere afslappet og mindre ubehagelig, bliver hun mere og mere tiltrukket af gidseltagerne. Hendes tiltrækning skyldes hovedsageligt, at gidseltagerne er den eneste sociale kontakt, hun har mulighed for at få. Bl.a. begynder Cin at kalde hende for "Patty" (Hearst, 1982, s. 47), hvilket dog irriterer hende, da det normalt kun var hendes venner, der kaldte hende det, men dette har nok påvirket Patricia og givet hende en følelse af, at han ønskede at komme godt overens med hende og måske ligefrem blive hendes ven – det er dermed en positiv form for social kontakt.

Samtidig gør gidseltagerne deres for at løse situation og give en mindre ubehagelig stemning. De giver hende langsomt en følelse af større frihed og selvbestemmelse. Dette ses bl.a. da hun finder ud af, at de går ind for fri sex men, at det ikke er forbudt at sige nej til sex men, hvilket dog betragtes som noget positivt og "kammeratligt" at gå med til det (Hearst, 1982, s. 89). Netop understregningen af "kammeratlig" henviser til en begyndende accept af Patricia, som medlem af gruppen, hvilket sandsynligvis har påvirket hende.

Hun bliver givet muligheden for at tilslutte sig dem eller tage sikkert hjem til sin familie. Hun vælger at blive og kommer med denne begrundelse i sin bog *"I wanted to join them so that I would survive"* (Hearst, 1982, s. 97), og samtlige af medlemmerne beslutter, at hun må blive, og hun får for første gang lov til at tage bindet fra øjnene og se dem. En af årsagerne til at hun valgte at blive kunne være, at hun var bange for, at de ville slå hende ihjel, hvis hun ville gå. En anden årsag kunne være, at hun rent faktisk ikke ville hjem, men følte sig tættere knyttet til gruppen. Hendes indlemmelse i gruppen kan for hende have været en stor anerkendelse og ikke mindst have givet hende en vigtig følelse af accept. Her nævner hun i sin bog; *"Yet there was a distinct feeling of camaraderie in this dismal, bare room, as if we were all old friends gathered around a campfire. I cannot say I was happy; but I felt a certain sense of relief."* (Hearst, 1982, s. 103). Hun får desuden

også en halskæde af Cujo (Hearst, 1982, s. 116), og betragter dette som en venskaberklæring, og det kan ses som en invitation til gruppen i hvert fald fra Cujos side.

Det er vigtigt at pointere, at Patricia er afhængig af gruppens accept, hvis hun vil gøre sig forhåbninger om at forbedre sin situation. Hvis de accepterer hende i gruppen, vil hun have større mulighed for selvbestemmelse, og dermed også kunne genoprette en vis følelse af at have kontrol over sit eget liv.

En anden vigtig faktor for at få folk tilknyttet, samt gøre dem villige til at hjælpe hinanden, er at få dem til at have samme holdninger. Med relevans for ovenstående gav de hende litteratur, så hun kunne læse om deres politiske holdninger og mål.

Patricia siger, at der ikke længere var noget at gøre, hun var en del af SLA nu. Hun var enig med gruppen på mange punkter f.eks. i deres holdning til Steve Weed, som de anså for at være *"...chauvinistic, sexist, and bourgeois."* (Hearst, 1982, s. 158). Dette var Patricia enig i, da hun følte Steve anså hende for hans personlige ejendom. Samtidig begyndte hun, som tidligere nævnt, at omtale gruppen som "we" i stedet for "me" vs. "them", og dermed har hun også pointeret, at hun nu var en del af gruppen og ikke et gidsel. For fuldt at kunne indgå i en gruppe er det, som tidligere nævnt, en nødvendighed, at der er et minimum af overensstemmelse mellem gruppemedlemmernes holdninger, og dette punkt opfyldte Patricia Hearst også, da hun talte om deres ideologi i positive vendinger, og derefter tilsluttede sig den (Hearst, 1982, s. 199).

Patricia må nu formodes at føle sig forholdsvis tilpas med situation, og den samtidige accept fra gruppens medlemmer gør, at hun nu kan føle tilhørsforhold til den gruppe hun er blevet en del af.

6. Gidslet kan til sidst indgå i den adfærd og de handlinger, gidseltagerne foretager sig

Patricia er nu indlemmet i gruppen og er dermed klar til at indgå i gruppens aktiviteter. Den anvendte teori om grupper kommer ind på, at individet har en tendens til at udføre mere risikable handlinger i en gruppe, end hvis det er alene. Denne del af vores teori stemmer i høj grad overens med vores case om Patricia Hearst.

Allerede kort efter hun blev godtaget som et nyt medlem og indlemmet i gruppen, begyndte SLA-medlemmerne at tale om at foretage et bankrøveri (Hearst, 1982, s. 103-104). Patricia er rystet ved tanken om, at hun skal deltage i bankrøveriet, og tilmed skal holde en "tale", hvor hun afslører,

hvem hun er, mens et af de andre medlemmer stjæler pengene (Hearst, 1982, s. 144). Patricia skal med andre ord være mere eller mindre centrum for hele bankrøveriet og for mediernes omtale af sagen bagefter. Men på trods af, at Patricia er rystet og bange ved tanken om at deltage i et bankrøveri, deltager hun alligevel. Dette kan selvfølgelig skyldes, at hun ikke turde afvise gruppen. Tages det med i betragtningen, at hun netop lige var kommet ud af sin gidsel-rolle, og med andre ord var ”underdanig” i forhold til de andre medlemmer, lyder dette sandsynligt. På den anden side kan det også tænkes, at hun deltog i bankrøveriet for at imponere de andre medlemmer og for at overbevise dem om, at hun virkelig ønskede at være en del af SLA. Denne formodning forstærkes yderligere i og med, at hun efter bankrøveriet var meget opmærksom på, om de andre medlemmer var tilfredse med hendes præstation under selve røveriet (Hearst, 1982, s. 148,153 og 155). Patricias deltagelse, bl.a. i bankrøveriet i Hibernia Bank, er et tydeligt tegn på Risky Shift effekten, som blev beskrevet i vores teori-afsnit om gruppeadfærd. Patricia deltager udelukkende i bankrøveriet, fordi hun er en del af gruppen.

Som nævnt tidligere deltog Patricia også i gruppens seksuelle aktiviteter på trods af, at hun havde muligheden for at sige nej.

”In the SLA, no one was forced to have sex with anyone else. But sex was a natural need, and since we all were forced to remain underground in our safehouse, it was comradely to oblige a comrade in his or her needs.”

(Hearst, 1982, s. 133)

Her indrømmer Patricia, at hun havde muligheden for at sige nej, men alligevel beskriver hun, at hun dyrkede sex med alle tre mænd i gruppen (Hearst, 1982, s. 88, 90, 159 og 240), hvilket kan betyde, at hun ikke nødvendigvis havde lyst til at dyrke sex med dem, men at hun havde lyst til at være en del af gruppen. For at være en del af gruppen, må Patricia opføre sig som en del af gruppen, hvilket netop er det, hun gør, da hun indvilliger i at dyrke sex med dem. Der kan argumenteres for, at hun i kraft af sin tidligere rolle som gidsel og som underdanig, ikke turde afvise de mandlige medlemmer, når de tilbød sex, men dette er alligevel ikke tilfældet eftersom, at Patricia faktisk afslog tilbud om sex op til flere gange (Hearst, 1982, s. 189 og 228).

Ydermere vil Patricia, ifølge vores analysemodel, have en tendens til at overvurdere sin egen gruppe i forhold til andres. Dette kan give en mulig forklaring på, hvorfor hun ikke stak af på

tidspunkter, hvor hun havde muligheden for det. Det kan yderligere forklare, hvorfor Patricia følte, hun ville være mere i sikkerhed, hvis hun blev hos sin gruppe end, hvis hun henvendte sig til politiet. Hendes gruppemedlemmer havde yderligere gjort det klart for Patricia, at hvis politiet eller FBI skulle finde hende, ville hun blive skudt på stedet, enten fordi hun var en del af SLA, eller for at kunne give SLA skylden for mordet på hende (Hearst, 1982, s. 87, 287).

Ud fra dette konkluderes det, at Patricia var en integreret del af gruppen og det kan hjælpe os til at forstå, hvorfor hun valgte at blive hos SLA i hele 19 måneder, og ikke forsøgte at flygte samt, at hun deltog i gruppens røverier.

Konklusion på analysen

Vores mål med analysen var at se om analysemodellen var i stand til at kunne give en mulig forklaring på, hvilke forskellige udviklinger, et gidsel gennemgår, når det betegnes som at være under indflydelse af Stockholm-syndromet.

Vi har gennem analysen arbejdet med vores begreber i forsøget på at skabe et sammensat billede af Patricia Hearsts psykiske udvikling gennem gidselforløbet.

Konklusionen på vores analyse er, at Patricia Hearst gennem gidselforløbet gennemgik de forskellige faser, som vi beskrev i vores analysemodel.

Først brydes den ontologiske sikkerhed, og samtidig isoleres hun. Følgerne af ekstrem isolation bliver tydelige bl.a. gennem Patricia Hearsts øgede tendens til at blive påvirket af gidseltagerne, og netop denne påvirkelighed medvirker til, at hun i stigende grad forsøger at socialisere med gidseltagerne. Igennem socialiseringen begynder hun at identificere sig med gidseltagerne. Det er ikke sikkert, at Patricias identificering har været rettet mod nogle af gidseltagerne individuelt men nok nærmere selve gruppen som helhed. Som tidligere nævnt anser vi identificering for at være en nødvendighed før at et individ kan føle sympati, men hvorvidt Patricia Hearst havde sympati med gidseltagerne, er svært at konkludere, hvilket også fremgår i analysen. Både i hendes egne beretninger og i andres beskrivelser, har vi fundet det vanskeligt at påpege, om hun havde sympati for gidseltagerne. Dermed ikke sagt, at det ikke er en mulig forklaringsmodel for nogle af hendes handlinger, men andre forklaringer fandt vi lige så mulige. Med andre ord er sympati absolut ikke en faktor, som bør udelukkes. Vores analyse viste tydeligt, at Patricias udvikling og adfærd ændrede sig markant, da hun først var blevet en del af gruppen. Dette bekræfter relevansen for at have stadiet om gruppeadfærd i modellen.

Vi har gennem analysen opdaget, hvor svært det er at påvise, hvilke psykiske stadier en person er i og på hvilket tidspunkt. Der er ofte mange forskellige fortolkningsmuligheder, men vores valg blev truffet ud fra, hvad der var flest indikatorer for.

Overordnet har vores analyse fungeret efter hensigten, da vi kan konkludere, at vores formodede faseinddeling blev bekræftet, selvom begrebet sympati ikke kunne påvises direkte. Derfor mener vi, at vores analysemodel er et godt udgangspunkt for en videreudvikling af denne.

Evaluering af analysemodel

På baggrund af resultaterne i analysen, som vi har forklaret i ovenstående delkonklusion, vil vi nu forsøge at evaluere vores analysemodel med henblik på, gennem en vurdering af fejl og mangler, at kunne skabe et forslag til en forbedret udgave. Det skal dog nævnes, at vores intention med dette forslag til en forbedret udgave af analysemodellen, ikke ligger i at afprøve denne på en ny case, men derimod at reflektere over processen omkring opbygningen af analysemodellen samt selve analysedelen.

Det første og væsentlige kritikpunkt er den empiriske baggrund for at kunne bedømme vores analysemodel. Vi har i projektet valgt kun at afprøve vores model på sagen om Patricia Hearst. Dette valg, eller fravalg af andre mulige cases, gør grundlaget for vores vurdering mindre. Det kan siges, at selv om vores model viste sig brugbar på den valgte case, så er der ingen garanti for, at den er anvendelig i andre sammenhænge. Det kunne med andre ord være et tilfælde af ekstremt held, at modellen virkede i vores tilfælde. Men samtidig er grundlaget for analysemodellen samt vores teori udviklet på baggrund af vores granskning af litteratur om andre cases og andres videnskabelige refleksioner om Stockholm-syndromet. Det kan derfor siges, at vores model er en viderebygning af andres ”modeller”, som vi kritisk har vurderet, og som vi således derefter gennem teorien har forbedret og samlet i vores egen analysemodel. Således skal vores analysemodel altså ikke nødvendigvis forstås som en første udgave. Ikke desto mindre er dette et centralt kritikpunkt, som påpeger, at anvendelsen af vores første analysemodel ville give et bedre og mere anvendeligt grundlag for vurdering og dermed udbygning, hvis den blev forsøgt yderligere afprøvet på andre cases.

Inddragelse af anden teori

Mangler, som direkte kan påpeges i vores analysemodel, leder umiddelbart tilbage til vores valg af teori, da denne er grundlaget for udviklingen af analysemodellen. Som vi forklarede tidligere, har vi flere forskellige former for begreber; identitet, som er en psykisk struktur, isolation, som er en tilstand, identificering, som er en proces, sympati, som er en emotion, og gruppedannelse samt gruppeadfærd, som er interpersonelle processer. Formålet med at tage begreber, som befinder sig i forskellige positioner i forhold til individet, var at få et bredt indblik i udviklingen af Stockholm-syndromet hos gidslet.

Vi anser, at vores analysemodel kunne gøres mere analyserende og anvendelig, hvis vi havde inddraget flere emotioner. I vores nuværende analysemodel har vi kun sympati og, hvis vi inddragede flere følelser såsom angst, ville vores analysemodel sandsynligvis få flere dimensioner. Særligt angst er et begreb, som vi i den nye model ville tillægge langt større vægt, da Patricia ofte taler om, at hun var bange i forskellige situationer. Derudover kunne undertrykkelse/suppression af følelser samt fortrængning/repression også bidrage til en større forståelse af Stockholm-syndromet, da der måske kan være tale om forandret virkelighedsopfattelse hos et gidsel, som udvikler Stockholm-syndromet. Vi kunne have inddraget teori omkring hjælpeløshed, da nogle forskere nævner dette som relevant (Speckhard m.fl. 2005). Vi mener dog at forståelsen af hjælpeløshed til en vis grad dækkes af teori om isolation og angst. En anden vigtig faktor, som analysens resultater gør opmærksom på, og som burde have været et mere gennemgående punkt i løbet af analysen, er, at den ændrede identitetsfølelse bør behandles og refereres til over flere omgange.

Vores valg af begreber var baseret på gennemlæsning af især artikler om Stockholm-syndromet samt referencer til cases omhandlende dette. Da vi nu har gennemlæst yderligere litteratur, primært om Patricia Hearst sagen samt analyseret dette, end da vi udformede analysemodellen, har vi stødt på flere begreber, som kunne være interessante at få med i en ny analyse. Vi er bl.a. blevet opmærksomme på andre gruppemekanismer, som også spiller ind. Her tænkes på Patricias forhold til hver enkelt gidseltager, bl.a. Cujos og Patricias mulige kæresteforhold samt hendes anderledes forhold til andre i gruppen. I den forbindelse er artiklen; ”The Female Terrorist: A Socio-Psychological Perspective” relevant at inddrage, da den hævder at de fleste kvindelige terrorister bliver terrorister fordi de forelsker sig i en mandlig terrorrist.

Vi kunne derfor have inddraget et punkt i analysemodellen, der gik i dybden med hendes forhold til og syn på hvert enkelt medlem i gruppen, da en gruppe ikke kun bør beskrives som en helhed, men også består af enkelte relationer på tværs af gruppens medlemmer. Her kunne f.eks. bruges socialkonstruktivistisk teori om magt, positionering og diskurser i forbindelse med gruppedynamikker.

Hvis vi skulle inddrage andre teoretikere kunne vi f.eks. have brugt Kierkegaard ved en anvendelse af begrebet angst og derved have haft en mere eksistentiel vinkel. Risikoen ved at anvende Kierkegaard er, at det ville være for svært at skille filosofi og psykologi, men det ville måske have givet en vinkel på projektet, som ellers er svært at frembringe. En anden mulighed kunne have været

anvendelsen af psykoanalysen og de forsvarsmekanismer, som Freud arbejdede med. Det ville have givet projektet en anden spændende drejning. Der er mange forskellige muligheder for at inddrage teori, og udfaldet af analysen ville have været mindst ligeså mangfoldig.

Af anden relevant teori som vi først senere er blevet bekendt med, kan nævnes Skurnik og Gachnochis idéer. De definerer Stockholm-syndromet som dobbelt; nemlig som bestående af gidslets venlige følelser mod gidseltageren og fjendtlighed mod politi og autoriteter men også gidseltagerens venlighed mod gidslet (Gachnochi og Skurnik, 1992, s. 236). Denne definition er interessant, da den også medtager gidseltagerens følelser, og derved inddrager et perspektiv omkring gidseltagerens udvikling af sympati og positive følelser mod gidslet. Dette kaldes Lima-syndromet. Dette er interessant, da bankrøveren/gidseltageren Jan Erik Olsson fra bankrøveriet i Kreditbanken i Stockholm i 1973, udtalte; *”Vi var blevet venner – jeg havde lært dem for godt at kende”* og *”det kunne ikke falde mig ind at gøre dem noget”* (DR2, 20-03-04, 36 min.), da han blev spurgt, hvorfor han ikke havde dræbt gidslerne, da han havde chancen, hvilket jo var det, han truede med. Sammenlagt kan man derfor sige, at inddragelse af perspektivet om gidseltagerens følelser, kunne bidrage yderligere til analysen.

Et yderligere fravalg, som kan kritiseres, er valget af afgrænsning. I vores afgrænsning nævnes, at vi i projektet ikke vil vurdere om udvikling af Stockholm-syndromet udelukkende er et resultat af den givne gidselsituation eller om individet på forhånd skal befinde sig i en bestemt livssituation for at Stockholm-syndromet forekommer. Trods vores fravalg af dette fokus, er det et relevant perspektiv at inddrage. Bl.a. nævner Bower i sin artikel *“Consequences of Captivity”* (Bower, 1981), at gidsler ikke er blanke tavler, hvor det, der psykologisk sker med dem i forbindelse med en gidselsituation, er uden for kontekst. Hvis vi havde valgt at inddrage dette perspektiv, kunne vi i analysen have undersøgt, hvilken betydning Patricias livssituation før gidseltagningen havde af indflydelse på hendes udvikling af Stockholm-syndromet. Dette kræver selvfølgelig en analyse af hendes livshistorie, bl.a. hendes nære relationer samt omsorgspersoner i barndommen osv., hvilket ville være et meget omfattende arbejde. Men det ville have givet et grundigt indblik i forståelsen af, hvorfor Patricia udviklede Stockholm-syndromet. Vores afgørende fokus er imidlertid ikke, hvorfor Patricia udviklede dette men derimod, hvordan psykiske processer, som udgør Stockholm-syndromet, påvirker individet ved en gidseltagning, i vores tilfælde hos Patricia Hearst. Dog er individets psykiske struktur et resultat af bl.a. dets omverden. Derfor ville et indblik i Patricias omverden før gidseltagningen have givet os et vigtigt supplerende element i analysen af psykiske

processer, som foregik hos Patricia under gidseltagningen. Vi kunne derfor bl.a. have inddraget artiklen ”Truth or Consequences?” fra ”National Review” fra 1976 som nævner, at hendes tilslutning til SLA var en del af hendes teenageoprør; at hun var vant til at gøre hvad der passede hende, og at hun var meget forkælet. Ud fra denne artikel kan det påpeges, at der kan være mange andre grunde til hendes opførsel, end vi har inddraget i vores analysemodel.

Vores teori påpeger, hvilke psykiske processer, der sker ved Stockholm-syndromet, og vi nævner, at det kan kendetegnes som en form for overlevelsesstrategi. Vi har altså analyseret, hvordan gidslet udvikler Stockholm-syndromet. Men vi er gennem analysearbejdet blevet opmærksomme på nødvendigheden af at inddrage yderligere teori til belysning af dette. Et nyt relevant teoretisk perspektiv kunne være individets behov som styrende for dets adfærd. I denne forbindelse kunne en mulig model til forklaring af, hvorfor gidslet bliver en del af gruppen, nemlig vise sig at være mangelbehov hos gidslet. Her kan Maslows behovspyramide inddrages. Med udgangspunkt i denne behovsmodel kan man sige, at individet har behov for at få dækket sine sikkerhedsbehov samt sociale behov. Denne behovsmodel kan forklare, hvorfor gidslet udvikler denne form for tilknytning til gidseltageren.

Maslows behovsmodel er et hierarki, som grundlæggende består af fysiologiske behov, som først skal tilfredsstilles, før de mere psykologiske behov kan få indflydelse. De fysiologiske behov er de vigtigste for mennesker at få tilfredsstillet. De består bl.a. af behov for føde, væske, passende temperatur og hvile, som anses for værende en betingelse for menneskets eksistens og sundhed. Næste kategori består af sikkerhedsbehovene, som inkluderer behovet for tryghed og sikkerhed. På dette niveau i hierarkiet eksisterer også behovene for stabilitet, beskyttelse, tilhørsforhold, orden, regler og frihed fra angst og kaos. Hvis disse behov ikke bliver dækket tilstrækkeligt, vil afsavnet påvirke mennesket fysisk på den måde, at sanserne skærpes omkring faresignalerne, og adfærden vil være tryghedssøgende og angstpræget (Beck, 1987, s. 40-41). Ved en gidseltagning er det netop disse behov, som ikke tilstrækkeligt bliver dækket. Derfor bliver gidslet præget af angst, hvilket vi bl.a. har forsøgt at påvise gennem brugen af ontologisk sikkerhed i analysen. Men ved at sætte dette i forhold til behovsmodellen forklarer det også, hvordan gidslet gennem sin adfærd søger tryghed for at kompensere for afsavnet af de andre behov. Denne søgen efter tryghed resulterer i en tilknytning til gidseltageren. Denne adfærd fra gidslet kompenserer altså for manglen på de andre behov på dette niveau i hierarkiet, og det kan derfor siges, at tryghedsbehovene opfyldes.

Patricia beskriver i sit værk noget lignende, dog uden at nævne Maslows behovspyramide. Hun beskriver, at hun mener at være hjernevasket blot ved fratagelsen af disse fysiologiske behov og, at dette faktisk er en kendt, sofistikeret metode, der er blevet benyttet op til flere gange ved gidseltagninger, i forsøget på at få gidslet til at konvertere til den nye gruppe (Hearst, 1982, s. 380-381).

"In modern times, however, the Communists discovered that you did not have to put a man on a rack, twist his thumbs, or lash him to make him confess. The more sophisticated method was to weaken your prisoner gradually by depriving him of proper food, sleep, exercise, and then browbeating him through continual, unrelenting questioning until he agreed to what you wanted him to say or do and had, in fact, come to believe it himself."

(Hearst, 1982, s. 381)

Når tryghedsbehovene altså er tilfredsstillet, skabes en forudsætning for, at individet udvikler en trang til at få de sociale behov tilfredsstillet - niveau 3 i pyramiden. Dette næste niveau i hierarkiet rummer behovet for kærlighed og samhørighed, som dækker ønsket om at give og modtage følelser, hengivenhed og accept. Hvis dette behov ikke tilfredsstilles, vil det give følelsen af ensomhed og afsavn. Heri ligger en mulig forklaring til, at gidslet bliver en del af gidseltagernes gruppe og indoptager dennes værdier samt adfærd – for at undgå en følelse af ensomhed og afsavn. Vi kan altså i vores analysemodel bruge Maslows behovspyramide til at påpege, at drivkraften bag gidslets udvikling af Stockholm-syndromet, og dets handlinger på baggrund af dette, bl.a. er behovstilfredsstillelse.

På trods af ovenstående kritikpunkter, mener vi, at vores oprindelige analysemodel er anvendelig i beskrivelsen af de faser, som Patricia Hearst gennemgår ved udviklingen af Stockholm-syndromet. Dette mener vi på baggrund af, at hun i det store hele gennemgår den proces, som analysemodellen foreskriver. Derfor er vores model anvendelig, samtidig med at den er et acceptabelt grundlag for en videreudvikling. Denne videreudvikling kunne baseres på tests af flere cases.

Forslag til en revideret analysemodel

Vores forslag til en revideret analysemodel er et resultat af de erfaringer, vi gjorde os under analysen af Patricia Hearst sagen. Denne model ligner som udgangspunkt den første, men der er blevet sat flere begreber på modellen, der kan hjælpe til en yderligere forståelse af Stockholm-syndromet. Ud fra granskningen og analysen af Patricia Hearst sagen kommer vores nye og reviderede model til at se ud således:

1. Hverdagsmønstret brydes
2. Angst
3. Følelsen af isolation
4. Tilknytning til gidseltager
 - 4a. Identificering
 - 4b. Sympati
5. Gidslets behov for samhørighed
6. Gidseltagere accepterer gidslet
7. Gidslets indordning efter gruppeadfærd

Uddybende forklaring

I den reviderede analysemodel vil vi til analyse af første fase i gidseltagningen, hvor hverdagsmønstret brydes, genbruge teorien om identitetsændringer, som beskrevet i den oprindelige analysemodel, hvor vi bl.a. gør brug af ontologisk sikkerhed.

Vi vurderer, at vores analysemodel kunne gøres mere analyserende og anvendelig, hvis vi havde flere emotioner end blot sympati. Derfor inddrager vi begrebet angst i vores analysemodel, da vi forestiller os, at første fase ved en gidseltagning, medfører en angst hos individet. Dette sker bl.a. på baggrund af, at den ontologiske sikkerhed brydes, hvilket medfører en følelse af angst og kaos.

Til at analysere næste fase, isolation, vil vi bruge præcis samme teori som vi har beskrevet i den oprindelige analysemodel, og henviser derfor til denne.

Som en konsekvens af angst og isolation vil gidslet i et forsøg på at mindske følelsen af dette samt for at kompensere for manglende stabilitet, beskyttelse, orden og frihed fra angst og kaos, identificere sig med gidseltageren samt føle sympati med denne. Dette sker for at tilfredsstille behovet for tilknytning. Til at analysere dette aspekt ved gidseltagningen vil vi bruge samme

anvendte teori om identificering, som beskrevet i første analysemodel. Vi vil dog tilføje til dette punkt, at gidslet ikke nødvendigvis identificerer sig med en specifik person, men godt kan identificere sig med gruppen som helhed og dermed indoptage gruppens generelle holdninger og meninger.

Til at analysere sympatiprocessen ved gidseltagningen vil vi genbruge teori omkring sympati fra den oprindelige analysemodel.

Identificering samt sympati giver gidslet en følelse af tilknytning. Dog har gidslet stadig behov for at mindske følelsen af afsavn og ensomhed. Dette gør, at gidslet søger tilhørsforhold eller samhørighed samt accept og indlemmelse i gruppen af gidseltagere.

Gennem accept fra gidseltagerne indlemmes gidslet i gruppen. Dette sker på baggrund af interaktionen mellem gidsel og gidseltager, hvor de gensidigt påvirker hinanden bl.a. gennem følelser.

Til analyse af denne fase hos gidslet kræves yderligere teori om grupperelationer, end vi har medtaget i vores teori, bl.a. om magt, positionering og diskurser i gruppen, altså relationer på tværs af gruppens medlemmer.

Til at analysere gidslets indordning under gruppens adfærd mener vi, at fase 6 i den oprindelige analysemodel fortsat er anvendelig.

Opsummering

Ovenstående forslag til en revideret analysemodel, mener vi, kan bidrage til yderligere at forklare psykiske processer ved Stockholm-syndromet. Selve Stockholm-syndromet ses først i sin begyndende fase fra og med punkt 4; tilknytning til gidseltager. Det vil sige, at hvis gidslet ikke tilknytter sig gidseltageren, kan Stockholm-syndromet ikke udvikles. Hvis gidslet derimod følger fase 4 og 5, vil gidslets identitet igen blive påvirket, og gidslet vil udvikle en ny selvforståelse. Gidslet opfatter ikke længere sig selv som et gidsel, men derimod som en person i samme situation som gidseltageren. Hvis gidseltageren ikke til en vis grad accepterer gidslet som værende på lige fod med sig selv, vil faserne 6 og 7 i ovenstående faseoversigt ikke opstå. Dog vil gidslet stadig have udviklet en grad af Stockholm-syndromet. Hvis gidseltageren vælger at acceptere gidslet som en værdig medspiller, vil fundamentet blive lagt for, at gidsel og gidseltager indgår i den gruppedannelsesproces, som danner grundlag for fælles interesser og handlinger. På dette stadie af

gidseltagningen vil den identitet, som gidslet i sin tid havde, være delvist nedbrudt, og en identitetsændring vil have forgået hos gidslet.

På baggrund af dette forslag til en revideret analysemodel, mener vi, at have skabt et bedre grundlag for, at analysere cases om individer, der har udviklet Stockholm-syndromet. Forslaget til den reviderede analysemodellen er selvfølgelig skabt ud fra erfaringerne ved den første analyse af Patricia Hearst sagen. Derfor kan modellen i et vist omfang kun bruges på denne sag. Dog mener vi, at modellen til en vis grad også er generel, og derved kan bruges som et vejledende element til en analyse af andre lignende cases omhandlende Stockholm-syndromet.

Konklusion

I begyndelsen af denne rapport opstillede vi en problemformulering som vi her vil forsøge at besvare.

Første spørgsmål gik på, om det er muligt at sammensætte en analysemodel, der kan forklare psykiske processer, som individer under indflydelse af Stockholm-syndromet gennemgår. Vi mener, at der med den første analysemodel er skabt et grundlag for forklaring af udviklingen af Stockholm-syndromet hos et gidsel.

Først konkluderes det, at den ontologiske sikkerhed brydes, hvorved gidslet bliver konfronteret med farer og risici, som det er uerfaren med. Dette skaber forudsætningen for en ændring i individets identitet hos gidslet, hvilket medfører en angst hos individet.

Den isolation, som gidselsituationen medfører, medvirker til at nedbryde gidslets selvværd samt modstandsevne. Dermed gøres gidslet mere modtagelig overfor påvirkninger.

Som en konsekvens af angst og isolation vil gidslet, for at kompensere for manglende stabilitet, beskyttelse, orden og frihed fra angst og kaos, søge at tilfredsstille behovet for tilknytning ved at identificere sig med gidseltageren samt evt. føle sympati med denne. Dog har gidslet stadig behov for at mindske følelsen af afsavn og ensomhed, dette medvirker, at gidslet søger nye tilhørsforhold. Gennem accept fra gidseltagerne opnår gidslet dette tilhørsforhold og gidslet indlemmes i gruppen. Gennem dette tilhørsforhold indordner gidslet sig efter gruppeadfærden, som gidslet optager som sin egen.

Vi konkluderer altså, at vi har sammensat en analysemodel, der kan forklare psykiske processer, som individer under indflydelse af Stockholm-syndromet gennemgår. Vi kan dog ikke konkludere om dette er lykkedes for os, at sammensætte en mere almengyldig analysemodel, der *generelt* kan forklare psykiske processer, som individer under indflydelse af Stockholm-syndromet gennemgår, da vi kun har foretaget én analyse af én case. På baggrund af vores første analysemodel kan vi derfor kun konkludere på psykiske processer ved udviklingen af Stockholm-syndromet i Patricia Hearsts tilfælde.

Vores analyse af Patricia Hearst sagen har fungeret efter hensigten, da vi kan konkludere, at vores formodede faseinddeling blev bekræftet, selvom begrebet sympati ikke kunne påvises direkte. Dermed konkluderer vi, at denne analysemodel kan anvendes på sagen om Patricia Hearst for at forklare nogle af de psykiske processer, som hun gennemgår i hendes fangenskab. Dermed besvarer vi andet spørgsmål i problemformuleringen.

Samtidig har analysen også klargjort mangler ved analysemodellen. Gennem evaluering af denne model, åbner vi op for, hvilke yderligere aspekter, der ligeledes, ud over vores allerede medtagne, bør være del af en revideret analysemodel.

På baggrund af vores evaluering af den oprindelige analysemodel konkluderer vi, at en ny analysemodel bør bestå af adskillige flere faser, som beskriver processen i udviklingen af Stockholm-syndromet. På baggrund af disse yderligere faser, ville vi være nødt til at inddrage mere teori, hvis vi skulle realisere den reviderede model. Her menes teori om angst samt om magt, positionering og diskurser i en gruppe. Vi konkluderer også, at et nyt perspektiv kunne være teori om individers behov som styrende for deres adfærd. I denne forbindelse mener vi, at en mulig teori til forklaring af behov og dermed en forklaring på, hvorfor gidslet bliver en del af gruppen, er Maslows behovspyramide.

Vi konkluderer, at inddragelse af denne nye teori, kombineret med den allerede anvendte teori, vil skabe et bedre teoretisk fundament til udarbejdelse af en analysemodel, gennem hvilken de psykologiske processer ved udvikling af Stockholm-syndromet kan forstås yderligere.

På baggrund af første models afprøvelse, antager vi, at vores forslag til en revideret model giver et bedre samt bredere grundlag for at skabe en model til forståelse for Stockholm-syndromet end første model, men understreger, at vi ikke har tilstrækkeligt empirisk grundlag til at konkludere dette, da første model kun er afprøvet på én case. Alligevel mener vi, at vores forslag til den reviderede analysemodel, vil kunne skabe et bredere teoretisk grundlag til forståelse af Stockholm-syndromet end de hidtidige forklaringsmodeller, som vi i vores gennemlæste litteratur er blevet gjort bekendt med. Dette kunne eksempelvis afgøres ved at afprøve den på flere cases.

Dermed besvarer vi tredje spørgsmål i problemformuleringen, da vi konkluderer, at vi på baggrund af vores analyse har skabt et bedre grundlag for en model, som i højere grad kan forklare de psykiske processer, som gidsler gennemgår under udviklingen af Stockholm-syndromet.

Metodiske refleksioner

Der er naturligvis mangler ved kun at anvende én case, men et af vores argumenter for dette var, at vi derved havde bedre forudsætninger for at sætte os fyldestgørende ind i casen, frem for at producere en form for metaanalyse. Naturligvis kunne en inddragelse af flere cases dog have givet en mere almengældende analysemodel. Valget af casen var bl.a. baseret på mængden af tilgængeligt materiale, hvis vi havde taget en anden case med mindre tilgængeligt materiale, ville vi måske have været i stand til at medtage to eller tre cases, hvilket havde givet en helt anden vinkel på projektet. Kritikken af kun at have en case er relevant, men samtidig var vores idé med projektet også kun at anvende analysemodellen på en enkelt case, for at se om analysemodellen var brugbar, hvilket den har vist sig at være, og således derefter kunne revidere modellen.

Vi kunne have anvendt andre cases. Af andre interessante cases findes f.eks. Natascha Kampusch. En af årsagerne til at vi ikke valgte denne case er, at de oplysninger, som er tilgængelige, er meget modstridende, hvilket i sig selv er interessant, men de fleste oplysninger findes gennem journalistiske kilder, og derfor ikke nødvendigvis gennem videnskabelige beretninger. Det gør det svært at afgøre, hvilke kilder, der er pålidelige. Da Natasha Kampusch ikke selv er kommet med mange oplysninger om sit mangeårige gidselophold, er det svært at analysere på casen. Det kunne være en meget interessant case at tage op om et par år, da der måske vil være kommet en biografi eller flere fakta frem om denne case. Der er dog nogle fællesnævnerne mellem de to sager; Natasha Kampusch sagen og Patricia Hearst sagen. Begge omhandler enkeltindivider, og begge foregår over lang tid. Det skal dog siges, at det er meget svært decideret at sammenligne to cases, da de fleste faktorer er forskellige, men vi forstiller os, at processerne i udviklingen af Stockholm-syndromet i høj grad er de samme. Derfor mener vi, at vores analysemodel også ville kunne forklare visse omstændigheder i Kampusch sagen på trods af, at vores analysemodel netop er præget af Patricia Hearst sagen.

Et problematisk punkt omkring vores reviderede analysemodel er nemlig, at den indirekte vil være resultat af casen. Dette forstås på den måde, at de revideringer, som vil være i den nye analysemodel, stort set vil være funderet i vores erfaringer med Patricia Hearst casen. Pga. dette vil vi have svært ved at vurdere, om vores resultater på baggrund af ændringerne, udelukkende vil passe på Patricia Hearst sagen, eller om de rent faktisk også kan være gældende i andre cases. For at imødegå denne problematik har vi genanvendt vores gamle notater, fra da vi konstruerede vores første analysemodel, som var udarbejdet på baggrund af gennemlæsninger af flere forskellige cases og teoretikers idéer om Stockholm-syndromet.

Kildekritik

En kritik er valget af Patricia Hearsts bog. Patricia har formentlig fremstillet sagen sådan, som hun gerne vil have den fremstillet, derfor er der sandsynligvis også episoder som f.eks. er blevet udeladt i hendes bog, hvilket ingen kan fortænke hende i, men det er blot endnu en årsag til, at vi har været kritiske i forhold til hendes bog.

Ud fra Patricias egne udtalelser, primært læst gennem hendes biografi, er det tilsyneladende nemt at konkludere, at hun prøvede at skabe et positivt bånd til gidseltagerne alene for bevidst at skabe tillid fra gidseltagerne. Der var altså en bagtanke, og derfor sympatiserede hun ikke med gidseltagerne, hvorved der ikke kan siges at være opstået Stockholm-syndrom. På baggrund af denne konklusion kan det både kritiseres, at vi har valgt Patricia Hearsts gidseltagning som case samt, at vi bruger Patricias værk som kilde, når denne kan siges at modsige udviklingen af Stockholm-syndromet. Hun beskriver selv flere gange sine handlinger som bevidste overlevelsesstrategier, derfor kan det umiddelbart være svært at afgøre, hvorvidt Patricia Hearst egentlig var en god kilde at anvende.

En kritik af Patricia Hearst som case er altså, at det kan diskuteres, hvorvidt hendes handlinger kan betragtes som reaktioner på Stockholm-syndromet. Der er dog flere indikatorer på, at hun rent faktisk handlede på baggrund af Stockholm-syndromet bl.a. det faktum, at hun flere gange havde ideelle muligheder for at flygte og, til sidst i hendes ophold hos SLA, havde muligheden for blot at forlade gruppen.

Vi mener derfor, at mange af de forklaringer, som Patricia fremstiller i bogen, kan være efterrationaliseringer. Vi anser på baggrund af dette ikke Patricia Hearsts værk som en fejkilde, da vi i analysen så vidt muligt har taget højde for, at hendes forklaringer kan være efterrationaliseringer. Derfor har vi holdt fokus alene på hendes adfærd, hvorefter vi selv har konkluderet baggrunden for denne. Vi har samtidig ikke udelukkende benyttet os af hendes værk, men også anvendt andre beskrivelser af sagen, hvilket giver et godt overblik over, hvordan hændelserne er forløbet.

Perspektivering

Hvad kan viden om Stockholm-syndromet anvendes til? Der findes umiddelbart ikke meget forskning på området, og det er på den anden side heller ikke så ofte, at der høres om fænomenet. Et eksempel fra nyere tid er østrigeren Natascha Kampusch, som skulle have udviklet syndromet under hendes otte års fangenskab. Men udover Kampusch bliver udvalget af individer, der har udviklet Stockholm-syndromet i nyere tid pludselig snævert. Det *er* ikke særligt ofte, fænomenet bliver nævnt i offentligheden. Så hvad kan viden på området bruges til?

Viden om Stockholm-syndromet og i særdeleshed de processer, der vedrører dette, kan fortælle os, hvordan og hvorfor et individ, der har udviklet Stockholm-syndromet, opfører sig som det gør. Det skal her igen nævnes, at lige præcis vores analysemodel selvfølgelig kun direkte har været anvendt på Patricia Hearst sagen, men den kan også indirekte, som en forudsætning for videre forskning, sige noget om andre sager omhandlende Stockholm-syndromet.

Samtidig kan dele af vores model, også perspektiveres generelt på andre lignende forhold. Viden om Stockholm-syndromet kan f.eks. måske hjælpe os til at forstå ofre, der lever i et voldeligt parforhold – og vælger at blive hos deres mænd. At blive hos en person, der fra tid til anden ønsker én ondt, giver ikke umiddelbart logisk mening. Kærlighed lader til, at være en af de faktorer, som kvinderne lægger stor vægt på, når de prøver at forklare, hvorfor de bliver og ikke forlader deres mænd. Efter vores gennemgang af nogle af de underliggende processer ved Stockholm-syndromet, finder vi, at visse af disse elementer omkring generel afhængighed i hverdagen kan perspektiveres til Stockholm-syndromet.

Dette mener vi på baggrund af, at det gennem parrets forhold til hinanden, kan formodes, at der er grundlag for både identificering og sympati, på trods af partnerens voldelige udbrud, da de to individer må have valgt hinanden ud fra nogle kriterier, de begge kan lide ved hinanden. Ydermere kan det tænkes, at parret fungerer som en lille gruppe i sig selv, og ofret føler, at det muligvis ikke har meget fremtid at se frem til uden dets partner. Det er vigtigt at pointere, at vi dog ikke opfatter, at ofre i voldelige forhold har udviklet Stockholm-syndromet, men at der forekommer lignende eksempler på støtte til undertrykker, i cases der omhandler voldelige parforhold.

De processer, der altså er blevet gennemgået i vores opgave, ses dermed også relevante i lyset af voldelige parforhold og andre lignende situationer, som f.eks. incest, psykisk terror, fange/torturofre og indoktrinering i kulter. Viden om Stockholm-syndromet kan måske hjælpe til forståelsen af ofrets handlinger, og kan forklare elementer for os, vi ellers ikke ville have haft indsigt i. Men

denne viden kan måske også hjælpe selve ofret fra selvbebrejdelse og skyldfølelse og ydermere hjælpe ofret gennem en behandling, der netop belyser disse punkter, vi har gennemgået i vores rapport.

Vi ser derfor viden om Stockholm-syndromet som relevant for andre forhold end en gidseltagning, da en belysning af de psykiske processer ved syndromet kan give en mulig forklaringsmodel for andre afhængighedsforhold, og derved hjælpe til en yderligere forståelse og afklaring af disse.

Vi opfordrer desuden til at der bliver foretaget yderligere forskning inden for dette område, så alle psykologiske processer kan blive identificeret og grundigt beskrevet, for at få større forståelse for dette syndrom.

Litteraturliste

Bøger

Boulton, David, 1975, "The making of Tania Hearst", New English Library, kapitel 4

Erikson, Erik H., 1992, "Identitet, ungdom og krise", Hans Reitzels Forlag, København, kapitel 2 og 4

Forgas, Joseph P. ,1985, "Interpersonel Behavior – the psychology of social interaction", Pergamon Press, kapitel 11-16

Gammelgaard, Judy, 2000, "Mellem Mennesker", Gads Forlag, København, 2. kapitel om sympati og empati.

Giddens, Anthony, 2004 "Modernitet og selvidentitet", Hans Reitzels Forlag, København, kapitel 1-4

Gjørund, Peik og Huseby, Roar, 2005 "Socialpsykologisk grundbog", Forlag Malling Beck, kapitel 4

Hearst, Patricia Campbell, 1982, "Every Secret Thing", Methuen London, London.

Jørgen Beck, 1987, "Socialpsykologi – hvorfor er det så svært at omgås hinanden", Gyldendal, København kapitel 3, 4, 6

Lambert, William og Lambert, Wallace, 1972 "Socialpsykologi", København, kapitel 2

Lewin, Kurt, 1997, "Frontiers in Group Dynamics" fra "Resolving Social Conflicts & Field Theory in Social Science" APA, Washington

Pedersen, Jørgen Bruun, 1986, "Kommunikation og krise", Nordisk Forlag A.S., Copenhagen

Sjølund, Arne 1973, "Gruppe psykologi", Gyldendal, Haslev, kapitel 1

Wispe, Lauren, 1991, "The Psychology of Sympathy", Plenum Press, New York

Artikler:

Bower, Bruce, 1981, "Consequences of Captivity", hentet via www.ebscohost.com d. 02-11-06

Fuselier, G. Dwayne, 1999, "Placing the Stockholm Syndrome in Perspective". Trykt i "FIB Law Enforcement Bulletin" 1999, vol. 68, issue 7. Hentet via www.ebscohost.com d. 10.11-06

Gachnoch og Skurnik, 1992, "The paradoxical effects of hostage-taking". Trykt i "International social science journal" 1992, vol. 44, issue 2. Hentet via www.ebscohost.com d. 28-10-06

Galvin, Deborah M. 1983 "The Female Terrorist: A Socio-Psychological Perspective". Trykt i "Behavioural science and the law". Hentet via www.ebscohost.com d. 09-12-06

Giebels, Ellen; Noelanders, Sigrid; Vervaeke, Geert, 2005 "The Hostages Experience: Implications for Negotiation Strategies", hentet via www.ebscohost.com d. 02-11-06

Kuschel og Zand, 2004, "Sagen om Patricia Hearst", fra "Ondskabens psykologi", Frydenlund, 2004.

National Review, "Truth or Consequences?" fra "National Review" 03-05-76 vol. 28 issue 7

Politiken, 28. aug. 2006, "Østrigsk pige: Kidnapper var en del af mit liv", hentet via www.politiken.dk d. 12-12-06

Speckhard, Anne; Tarabrina, Nadejda; Krasnov, Valery; Akhmedova, Khapta 2004, "Observations of suicidal terrorists in actions". Trykt i "Terrorism and Political Violence" 2004, vol 16. issue 2. Hentet via www.ebscohost.com d. 02-11-06

Speckhard, Anne; Tarabrina, Nadejda; Mufel, Natalia, "Stockholm Effects and Psychological Responses to Captivity in Hostages Held by Suicidal Terrorists". Trykt i "Clinical Psychology & Psychotherapy" 2005, vol. 12 issue 3, hentet via www.ebscohost.com d. 02-11-06

Opslagsværker

Oxford English Dictionary, 'Stockholm syndrome', www.oed.com, hentet fra nettet d. 11. dec. 2006

"Politikens Store Nye Nudansk Ordbog", 1996, Politikens Forlag A/S, side 1176 om sympati.

Film

"Patty Hearst" fra TV2, 27. juni 2005

"Stockholmsyndromet" fra DR2, temalørdag 20. marts 2004

Bilag 1- Oversigt over gidselforløbet

➤ Dag 1 for gidseltagningen

4. feb. 1974 Berkeley, Californien: Patricia Hearst, datter af chefredaktør Randolph Hearst, bliver kidnappet af Den Symbionesiske Befrielsehær.

➤ Dag 9

12. feb. 1974: Gidseltagerne kræver fangeudveksling, Russ Little og Joe Remiro for Patricia Hearst, men politiet afviser at udveksle fanger.

➤ Dag 19

Gidseltagerne har krævet, at Randolph Hearst betaler seks millioner dollars til mad til de fattige. Randolph giver fire millioner og vil give de sidste millioner når hans datter er blevet frigivet. Maduddelingen ender i kaos og slagsmål hvor flere mennesker bliver såret. Patricia bliver ikke frigivet.

➤ Dag 71

15. april, 1974: SLA-medlemmer og Patricia Hearst begår bankrøveri i Hibernia Bank. To civile bliver dræbt. Udbyttet var 10.960 dollars.

➤ Dag 102

Los Angeles: William Harris kommer i håndgemæng, fordi han anklages for at have stjålet et par sokker. Patricia Hearst forsøger at hjælpe, og affyrer skud mod Mel's Sporting Goods.

➤ Dag 103

17.maj, 1974: Politiet stormer en bygning, hvori der er seks gidseltagere. Der foregår en stor skududveksling, men huset ender med at gå i brand, og de seks gidseltagere bliver dræbt. Patricia Hearst var ikke blandt de omkomne, hun befinder sig på et hotelværelse, og følger sammen med Bill og Emily Harris skuddramaet på TV.

➤ Dag 442

SLA-medlemmer og Patricia Hearst begår et nyt bankrøveri og en civil bliver dræbt.

➤ Dag 592

18. sep. 1975: SLA-medlemmer og Patty Hearst anholdes. Bortførelsen havde varet i 19 måneder.
- Efter en retssag idømmes Patricia Hearst syv års fængsel for sin medvirken ved røveriet af Hibernia Bank. Efter 22 måneder i fængsel omstøder Præsident Carter dommen til en mildere dom. Senere benådes hun helt af Præsident Clinton.

Bilag 2 - Beskrivelse af medlemmerne af den Symbionesiske Befrielseshær (SLA)

Cinque Mtume (Donald DeFreeze): SLA's leder. Under et fængselsophold var Donald blevet "genfødt" til Cin. Han var fast besluttet på at skabe en revolution og hjælpe folket.

Zoya (Patricia Soltysik): Sammen med lederen Cin var Zoya med til at skabe SLA. Zoya var dedikeret feminist.

Fahizah (Nancy Ling Perry): Fahizah var det tredje ankomne medlem til SLA efter, at hendes liv havde bestået af stoffer og prostitution.

Gelina (Angela Atwood): Ifølge Hearst en glad og livlig pige, der foretrak selskab frem for at være alene. Gelina havde en forkærlighed for drama, og hun tog sig derfor af SLA-medlemmernes forklædninger.

Cujo (William Wolfe): Cujo var ligeledes dedikeret til revolutionen og ønskede især at hjælpe de sorte, undertrykte mennesker i USA.

Gabi (Camilla Hall): Gabi var homoseksuel, og menes at have tilsluttet sig SLA, pga. hendes forelskelse i det andet kvindelige medlem, Zoya.

Teko og Yolanda (Bill og Emily Harris): Et ægtepar, der tilsluttede sig SLA som de sidste. Bill og Emily var de eneste to medlemmer, der sammen med Patricia Hearst, undgik konfrontationen med politiet, hvor de seks andre medlemmer blev dræbt (Hearst, 1982, 135-140).